

JURIDISK FORENINGS AARBOG

FOR

VINTEREN 1919—20

TRYKT SOM MANUSKRIFT TIL BRUG FOR
FORENINGENS MEDLEMMER

KØBENHAVN
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)
1920

INDHOLD

	Pag.
Generalforsamlingen	5
O. Skjerbæk: Om Børnedomstole	7
Viggo Bentzon: Nogle Punkter af praktisk Betydning i Forslaget til Ægte- skabslov	10
Georg Cohn: Folkenes Forbund	21
Carl Ussing: Et sønderjydsk Retsspørgsmaal	40
Jul. Lassen: Om Forældelsesloven af 22. December 1908	49

*Moderne refererede af Overretssagfører Ellis Henriques,
November-Mødet dog af Overretssagfører Flemming Allerup.*

FORENINGEN

DEN AARLIGE GENERALFORSAMLING

afholdtes Mandag den 27. Oktober 1919 i Odd Fellow Palæet.

Overretssagfører Knud Jarner valgtes til Dirigent.

Overretssagfører Aage Faurschou aflagde Beretning.

Medlemsantallet, der den 1. September 1918 havde udgjort 368, var i Aarets Løb gaaet 1 op, saaledes at det den 1. September 1919 udgjorde 369. Den i det forløbne Aar herskende »Spanske Syge« havde gjort den regelmæssige Afholdelse af Møder noget vanskelig; der var dog afholdt 5 Møder, om hvis Forløb Foreningens Aarbog gav Meddelelse.

Regnskabet, der er gennemgaaet af Foreningens Revisor og befundet rigtigt, balancerer med Kr. 5190,08. Aaret begyndte med en Kassebeholdning af Kr. 2177,59 og endte med en Kassebeholdning af Kr. 2182,05. Der gaves Decharge for Regnskabet.

Til Højesteretssagfører Liebe, som ikke ønskede Genvalg, udtalte Overretssagfører Faurschou paa Forsamlingens Vegne en Tak for hans udmærkede Virksomhed i Foreningens Bestyrelse. Til nye Medlemmer af Bestyrelsen valgtes Byretsdommer Jesper Simonsen, Politiinspektør Hakon Jørgensen og Overretssagfører Ø. Ahnfeldt-Rønne. De øvrige Medlemmer af Bestyrelsen genvalgtes.

Til Revisor i Stedet for Overretssagfører Bentzen, der ikke ønskede Genvalg, valgtes Byretsdommer Elhoff; Overretssagfører Faurschou udtalte paa Forsamlingens Vegne en Tak til den afgaaede Revisor for hans mangeaarige Arbejde som saadan.

OM BØRNEDOMSTOLE.

Foredrag af Ekspeditionssekretær O. Skjærbæk den 27. Oktober 1919.

Den Bevægelse for særlig Behandling af Straffesager mod Børn, som var opstaaet i sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede, havde navnlig til Formaal at faa Opdragelsesmomentet frem ved Sagens Afgørelse (Opdragelsesforsorg i Stedet for Straf) og at søge gennemført en anden og mere tjenlig processuel Behandling af de enkelte Sager. Den almindelige Behandling af Straffesager mod Voksne viste sig efterhaanden mindre heldig, idet de sædvanlige Domstole dels hyppigt ikke var i Besiddelse af de specielle Kundskaber og Erfaringer, som var nødvendige ved Behandlingen af Børn, dels ikke tog tilstrækkeligt Hensyn til, hvad der ved Sagens Afgørelse vilde være mest formaalstjenligt af Hensyn til Barnet. Bevægelsen gik efterhaanden i Retning af at skabe særlige Domstole til Behandling af Sager mod Børn. (Børnedomstole, children courts, juvenile courts).

De første singulære Bestemmelser om særlig Behandling af Straffesager mod Børn er fra Australien (1890) og Kanada (1893), men fik dog ikke videre Betydning.

De første egentlige Børnedomstole indførtes i Illinois ved en Lov af 1899, og Bevægelsen tog en saadan Fart, at der i 1907 fandtes Børnedomstole i 28 af de nordamerikanske Fristater.

Som Principper for Børnedomstolenes Behandling af Sagerne kan fremhæves følgende:

Det er nødvendigt, at Straffesagen mod Barnet lige fra Forundersøgelsen kommer ind under Børnedomstolens særlige Regler, og Stillingerne som Forundersøgere, som Dommere og som Tilsynshavende med Børnene efter Dommen, ogsaa ved den eventuelle Afsoning af Straf, bør beklædes af særlig uddannede Per-

soner, og ingen bør i samme Sag være baade Undersøger og senere Tilsynshavende. Det bør ogsaa iagttages, at ikke mange »sigtede« Børn interneres sammen, og specielt naturligvis, at Børnene under Sagen ikke faar mindste Berøring med voksne Forbrydere. At anvende Nævninger i Sager mod Børn anses for uheldigt: i de allerfleste Tilfælde vil Barnet enten blive ængsteligt for at svare aabent eller blive tilbøjeligt til at spille Komædie for at gøre sig interessant, — i begge Tilfælde til Skade for Sagens rette Oplysning og Afgørelse.

Taleren gik herefter over til at omtale Børnedomstolenes Stilling i de forskellige Lande.

I England findes Hovedbestemmelserne i »Children act« af 1908. Det er de sædvanlige Dommere (magistrates), der fungerer i Børnedomstolen, men denne har enten særlige Lokaler eller Møder paa særlige Tider, Offentligheden er strængt udelukket, Retspersonalet er ikke uniformeret, der er stræng Mødepligt for Forældre og for Lærere eller andre, hvis Oplysninger er ønskelige, og der lægges Vægt paa en saa hurtig og summarisk Behandling som muligt, med liden Protokollation og med hurtig Iværksættelse af de trufne Beslutninger. Børnedomstolene har at gøre med Børn under 16 Aar.

I Frankrig behandles alle Straffesager mod Børn under 13 Aar ifølge en Lov af 1912 ved de civile Domstole med særlige Undersøgere og under Udelukkelse af Offentligheden; Straffesager mod Børn fra 13 til 18 Aar behandles ved kriminel Ret under delvis Udelukkelse af Offentligheden; i disse Sager er code pénal's gamle Bestemmelse om »Indsigt« som Betingelse for Straf bibeholdt.

I Belgien er Børnedomstole for Børn under 16 Aar indførte ved en Lov af 1912, beklædte af Enkeltdommere, valgt paa 3 Aar ad Gangen.

I Tyskland har man ingen almindelig Bestemmelse om Børnedomstole, men adskillige Steder er saadanne indførte ad administrativ Vej; der er navnlig herved den Ulæmpe, at det er »Vormundschaftsgericht«, som har med forsømte Børn at gøre, medens de kriminelle Retter beskæftiger sig med Straffesagerne mod Børn. Der er derfor Bestræbelser i Gang for at faa en egentlig lovfæstet Ordning med ensartede Bestemmelser i Stand.

Taleren sluttede med nogle Betragtninger over, hvorledes Spørgsmaalet kunde tænkes løst i Danmark og de øvrige nordiske Lande, hvor Værgeraadstanken har faaet Indpas. Værgeraadene træder jo nu først til, naar en eventuel kriminel Undersøgelse er sluttet uden Tiltale eller mod betinget Fritagelse for Tiltale eller Dom. Det var efter Talerens Mening ikke udelukket, at Forundersøgelsen og Afgørelsen i mindre Straffesager kunde overlades til Værgeraadene, dog vilde der nok blive visse Vanskeligheder for de grovere Forbrydelsers Vedkommende.

Sagen burde imidlertid snarest tages op; thi i de københavnske Fængsler er Arrestdagene for Børn steget uforholdsmæssigt stærkt, selv om dette maaske til en vis Grad kan forklares ved, at Fristelsen til Rapseri er blevet større under Verdenskrigens høje Priser paa Metal, Gummi etc. Desværre arbejder Værgeraadene, særlig i Hovedstaden, gennemgaaende meget langsomt, og der trænges derfor til en stærkere Koncentration af Værgeraadenes Arbejde i de større Byer. Vanskeligheder ved Behandlingen volder det ogsaa, at man ifølge Børnelovens § 9 altid maa afvente Afgørelsen af Tiltalspørgsmaalet, selv om det kun drejer sig om en ringe Forbrydelse, inden Værgeraadet kan træffe Beslutning.

NOGLE PUNKTER AF PRAKTISK JURIDISK BETYDNING I FORSLAGET TIL ÆGTESKABSLOV.

Foredrag af Professor Viggo Bentzon den 24. Novbr. 1919.

Taleren ønskede alene at beskæftige sig med nogle enkelte Punkter i det nu i Foraaret af Justitsministeren i Folketinget forelagte Forslag til »Lov om Ægteskab«. —

Under de mange, delvis kraftige, Angreb paa Forslaget, som er kommet offentlig frem, er Hovedanordningen i Kap. VII af det formueretlige saa temmelig gaaet Ram forbi. Man har kun haft ondt af de nydannede Udtryk: Gifteeje og Gifteret (§ 64), uden at man dog har kunnet finde mere træffende eller velklingende Udtryk; men selve Realiteten i Anordningen synes man at have fundet retfærdig.

Dette er ikke saa underligt. Konservative eller bevarende Følelser kan tiltales af, at vi beholder Fællesskabets Norm for Formuens Lighedeling ved Skifte efter Død eller i levende Live, og fordi vi i det hele bevarer vor gældende Rets Princip: Særraaden. Reformvennerne tiltales af, at Omfanget af hvers Særraaden ændres, idet Hustruen ligestilles med Manden i Raaden. Hvad der her begyndtes i 1880 med hendes Raadighed over sit Selverhverv, fuldbyrdes nu ved, at hun ogsaa faar Raadigheden over, hvad hun ejede ved Vielsen, og hvad hun senere erhverver paa enhver som helst Maade, særlig ogsaa ved Arv eller Gave.

Man vil vistnok gennemgaaende ikke stødes over, eller maaske endog have Sympathi med den nye retlige Konstruktion af Forholdet, en Konstruktion, der her, ligesom den reale Reform af Raadighedsreglen, har Goos' Autoritet for sig lige fra de første Juristmøder i Begyndelsen af 70'erne: Medens man hidtil har brugt Ejendomsforholdet (Sam- eller Fællesejet) som Udtryk for

Ligedelingen, og medens Mandens overvejende Raaden og Gældsansvarets Ordning var noget særligt familieretligt, der ingenlunde faldt i Traad med Fællesejet, almindelig formueretligt betragtet, — saa konstrueres nu Raadigheden og Gældsansvaret over Ejendomsforholdet i almindelig formueretlig Forstand. Ifølge §§ 64—66, 70 og 72 ejer hver Ægtefælle, hvad den raader over, være sig det er dens Gifteeje eller dens Særeje; og med hvad Ægtefællen ejer, hæfter den for sine Forpligtelser (her gaar Forslaget udover Goos' alm. Retslære); Delingsnormen bliver derimod (§ 65, 2) nu et særligt familieretligt Udslag af den særegne Gifteret, som en Ægtefælle har overfor den anden Ægtefælles Gifteeje (men netop ikke i dens Særeje i hidtidig Forstand); og denne Gifteret har ogsaa andre Udslag, hvis Program udtrykkes i § 66, om Pligten til at raade over sit Gifteeje ogsaa med den anden Ægtefælles Velfærd for Øje, en Pligt, hvis Ikke-Opfyldelse fører til Bosondringskrav og til Vederlag under Skiftet (nærmere § 132).

Det kan altid omtvistet, om Konstruktionen vil holde overfor kommende Videnskab, om ikke denne vil sige: i 1920 beholdt man alligevel Fællesejet! Det er i alt Fald omtvisteligt, hvor stor praktisk Værdi en saadan Omkonstruktion har, og det er meget svært at overskue hele vor Ret, om ikke den og den særlige Regel, navnlig Afgiftsregel, saa kommer til at virke uheldigt.

Fra denne Hovedregel — at hver Ægtefælle ejer sit, ligesaa vel sit Gifteeje som sit Særeje, og at den raader der over og hæfter for Gæld dermed ligesom en ugift Person — har Loven gjort visse Undtagelser. Det er saadanne Undtagelser, eller dog Modifikationer, jeg nu vil omtale lidt nærmere.

A. Ifølge § 67 kan en Ægtefælle, til hvis Gifteeje en fast Ejendom hører, ikke sælge eller pantsætte denne uden den anden Ægtefælles Samtykke, hvis Ejendommen enten tjener til Familiens Bolig, eller hvis Ægtefællernes eller den anden Ægtefælles Erhvervsvirksomhed er knyttet til den. Samtykke kræves ogsaa til, at Ejendommen bortlejes eller bortforpagtes, hvis det vil medføre, at den ikke længere kan tjene til fælles Bolig eller som Grundlag for Erhvervsvirksomheden.

Et vist Forbillede har denne Regel i L. $\frac{7}{4}$, 1899 § 11, 2: om Mandens Raadighed over, hvad Hustruen af fast Ejendom (og Værdipapirer) har indført i Boet.

Som Forslagets Motiver S. 140—45 viser, har man næret Betænkkelighed ved at foreslaa § 67, der strider mod Grundprincippet om Sær raaden.

Det almindelige Spørgsmaal om Samforvaltning kontra Sær raaden har Kommissionen indgaaende diskuteret. — Samraaden er jo ofte moralsk eller konventionelt Formen for Samlivet: Ægtefællerne lægger Budgettet i Forening, og de enes, ud fra en saadan gennemført Samraaden paa alle vigtigere Omraader. f. Ex. om at sælge Huset eller Gaarden eller lade det være, — men det er ikke optaget som Retsprincip, fordi en Ægtefælle, praktisk hyppigst Manden, trænger til udadtil i sin Forretning at staa frit, og fordi en legal Samraadensregel ogsaa indadtil er upraktisk netop overalt, hvor Ægtefællernes Forhold bliver »mindre idealt«.

En saa vidtgaaende Undtagelse fra Særraadensreglen som § 67's maa da begrundes kraftigt; og dette skulde, især ved Landejendomme, være deri, at Konen (ogsaa undertiden omvendt Manden) gennem Aarene knyttes personlig saa stærkt til Boligen eller Virksomhedsgrundlaget, ligesom hun deri nedlægger sit Arbejdes Frugter, uden at de giver et Udbytte, hvorover hun faar Raadighed; (se § 81 som en særlig Regel).

Den reale Afvejelse er da faldet ud til Fordel for Undtagelsen. Et Lovgiver-Skøn maa her være afgørende for og imod. (Jeg skjuler ikke, at jeg personlig oprindelig var noget imod denne Regel, og især i den oprindelig paatænkte og ogsaa af Sverige fastholdte Form, omfattende al fast Ejendom).

Hvad jeg særlig vilde forelægge Dem, er det mere tekniske Spørgsmaal: — Forholdet til en ufornuftig Ægtefælle, der ikke vil give et rimeligt eller paakrævet Samtykke, er søgt løst i § 69, at Overøvrigheden da kan tillade Retshandelen. Tvivlen er her, om det ikke undertiden vil skade en Del, at Samtykket ikke kan faas hurtigt nok, enten til en Pantsættelse eller til en Realisation. Ligeledes kan det vel undertiden være vel svært for Overøvrigheden at skulle være Opmand — meget kunde jo tale for begge Standpunkter.

Jeg tror dog, at disse tekniske Vanskeligheder i det store og hele kan klares.

Men Forholdet til Tredjemand!

§ 67 siger herom, at Retshandel, indgaaet uden fornødent Samtykke, kan faas omstødt ved Dom, »hvis Erhververen eller Panthaveren indsaa eller burde inse, at Ægtefællen var uberettiget til at foretage Retshandelen«. En tilstrækkelig ængstelig Køber vil maa-ske fordre Bevis af enhver som helst Sælger for, enten at han er ugift, eller at Ejendommen ikke er Bolig eller Grundlag for Ægtefællernes Erhvervsvirksomhed. Og saadanne negative Beviser er svære. Vel kan Omstødelse kun ske, hvor han »burde indse«; men den ængstelige Køber vil frygte Domstolens Skøn. Og om det virkelig er »Ægtefællen«s Samtykke, vil han ogsaa kunne tvivle; thi selvom en Vielsesattest produceres, kunde der jo være kommet en Skilsmisse og en anden Vielse imellem. (Loven indeholder jo ingen »Centralregistrering af Ægteskaber«!).

Maaske vil saadanne ængstelige Købere ikke være hyppige overfor Sælgere, der ikke er kendte som gifte; snarere vil man ex tuto kræve Samtykke ved enhver Ejendomshandel af en gift Sælger, og derfor maa professionelle og gifte Ejendomshandlere maaske operere med en Generalfuldmagt fra deres Ægtefælle.

Efter Lov 1899 § 11 er der ingen retstekniske Vanskelighed, da Manden maa legitimere sig ved sin tinglæste Vielsesattest, og Konen skal være legitimeret i hendes tinglæste Adkomstdokument. Nogle har villet mene, at § 67 burde ændres saaledes, at Samtykke fra Ægtefællen kun var nødvendigt, hvor Ægtefællen før Handelen havde ladet tinglæse en Erklæring om, at den vilde gøre Brug af sin Vetoret efter § 67. En Idé i denne Retning har været fremme i Rigsdagen, se ogsaa Motiverne S. 144. Imod den taler dog det væsentlige, at særdeles mange Ægtefæller, især Hustruer, der ikke tænker paa at lade en saadan Tinglæsning ske, vil miste Beskyttelsen i paakommende Tilfælde, og det selvom der in concreto ikke er Spor af Grund til at beskytte en Køber og hans formentlige gode Tro. Her staar saaledes et materielt Beskyttelseshensyn overfor Kravene til den gode Tro i Omsætningen og til ikke at besvære denne med Formåliteter og en vis Usikkerhed.

For Kommissionen har det første Hensyn ubetinget vejet tungest til at bestemme dens Formulering.

B. Nær beslægtet med § 67 er § 68; den giver en lignende Regel om den anden Ægtefælles Samtykke med Hensyn til Salg eller Pantsætten af Indbo i fælles Hjem. o. lign.. Tredjemands gode Tro skal ogsaa her beskyttes; men Bevisbyrden er helt overladt Dommeren.

Denne Regel skal beskytte de smaa Hjem. Pantsætning til Pantelaanere er maaske her det vigtigste.

Reglens materielle Værdi og især dens praktiske Virkning og Gennemførlighed er vanskelig at bedømme materielt, fordi vor almindelige Regel om Vindikation af Løsøre er forældet.

Vi burde snart indføre, at den, som i god Tro køber af en Person, der er uberettiget til Salg, men i hvis Besiddelse Tingen er betroet af Ejeren, skal erhverve exstinktivt. Hermed er Problemet dog ikke løst for vort Tilfælde; thi ligesom — iøvrigt sans comparaison — Tyendet ikke besidder paa denne legitimerende Maade, saaledes besidder den ene Ægtefælle ikke alene, hvad der er af Indbo i det fælles Hjem. Det Problem vil i Fremtiden — i alt Fald for Teorien — kræve sin særlige Løsning baade ved Dispositioner og ved Eksekutioner: Hvad betyder den Sambesiddelse, som Ægtefællerne ofte har?

Visse Sider af Sagen løses ved §§ 53 og 71. I mange Forhold vil Parterne ved Dispositioner i Praxis kræve Overdragelse fra begge Ægtefæller, for at man kan være sikker. Omvendt vil man vistnok ved Eksekutioner i Praxis ofte benytte en Regel, der minder om den gamle i D. L. 1—24—27, og hvorom man har haft mange Drøftelser i Kommissionen: at en eksekverende Kreditor kan tage ud af Sambesiddelsen, indtil den Ægtefælle, der ikke er Rekvisitus, beviser, at Tingen er dens og ikke Rekvisiti Raadighed undergivet.

Jeg skal ikke forfølge disse Problemer videre, men nøjes med disse lettere Antydninger. Jeg tror, at Vanskelighederne ved Løsøre er meget større i Teorien end i Praxis. Dommeren og Fogden maa blot ikke forcere Bevisbyrden. Navnlig overfor Pantelaaneres Undersøgelsespligt vil der kunne udvikle sig en praktisk Fordeling af Sol og Vind.

C. En anden Undtagelse fra eller Modifikation i den formueretlige Særraaderegel omhandles i § 50, jfr. § 51 og §§ 72—75.

§ 50 er en Udformning af den gamle Regel i D. L. 5—1—13 jfr. Lov $\frac{7}{4}$ 1899 § 13,1. Som bekendt har vi en talrig Række Domme, som nærmere afgrænser denne Regel. I ældre Tid var dette det afgørende Spørgsmaal, om Hustruen kunde forpligte Manden, hvor langt hans stiltiende Fuldmagt rakte, og hvorvidt hun efter en Nødrets- eller negotiorum gestio-Betragtning kunde forpligte ham endog mod hans Vilje. I de senere Aar er hertil kommet det Spørgsmaal, om hun tillige forpligtes, hvor Tredjemand kan antages at have lagt Vægt derpaa, f. Ex. hvor Udgiften var til hendes personlige Fornødenhed, samt om Manden medforpligtes efter D. L. 5—1—13, hvor Hustruen bliver personlig forpligtet; mærk det vanskelige Forhold til Kautionsreglen i Lov 1899 § 15.

Det synes meget tvivlsomt, om det havde gjort synderlig Forskel, hvis Ægteskabsloven helt havde forbigaaet disse Forhold. De almindelige Regler om Fuldmagt, om negotiorum gestio, og om en Forpligten sig selv ved Siden af den, for hvem man kan optræde, vilde vistnok i alt væsentligt have kunnet opretholde Praksis.

Kommissionen fandt det imidlertid rigtigt at gaa noget videre: § 50 giver under Samlivet Ægtefællerne gensidigt Mandat i Husholdningsforhold; den ene kan ikke tilbagekalde det vilkaarligt, men efter § 51 kan Overøvrigheden fratage Ægtefællen det, naar det misbruges. Dertil kommer, at en Ægtefælle i k k e kan bruge § 50 uden selv tillige at forpligtes; dog fremhæver Motiverne S. 86, at naar Ægtefællen er umyndig, kan den undertiden forpligte den anden Ægtefælle ifølge almindelige Fuldmagtsregler. Det samme gælder, hvor Samlivet er ophævet eller ophørt; her k a n baade Fuldmagts- og Nødretsreglen hjemle. § 50,2 indeholder andre vigtige Regler om Tredjemands Stilling, hvor en Ægtefælle misbruger § 50, eller omvendt: hvor han ikke vil bruge den men kun forpligte sig selv.

Det er sagt i § 50, at en Ægtefælle har dette Mandat overfor sin Ægtefælle, og det følger heraf, at Tredjemand berettiges overfor dem begge, hvor Mandatet bruges. Der er opstillet en Formodning i § 50,1 om, at Mandatet er brugt. Dette er praktisk, men vel gunstigt for Tredjemand; thi efter almindelige Regler

bliver han kun berettiget over for sin Medkontrahent og maa positivt være gaaet ud fra, at den anden Ægtefælle ogsaa skulde forpligtes, for at faa Krav ogsaa paa denne.

§ 50 kan anvendes, hvor en Ting overdrages, men overvejende hyppigt har den dog Betydning for Gældsstiftelse. Den gør en Undtagelse fra den Hovedregel i § 72, at hver Ægtefælle forpligter sig og sig alene ved al Gældsstiftelse, og at Hustruen vel kan medforpligte sig (Lov $\frac{7}{4}$ 1899 § 15 ophæves), men at dette maa gøres, ligesom naar hun forpligter sig for Tredjemands Gæld.

Det er imidlertid en betænkelig (se Motiverne S. 158 ff) Udvidelse af det Ansvar, de fleste Hustruer nu er underkastet, og det er for alle Hustruer, som lægger hele deres Arbejde i Hjemmet, haardt, at de i de allerfleste Tilfælde skal hæfte for en Gæld, som efter Forholdene skulde dækkes af Mandens Forsørgelsespligt i Penge, og hvor Tredjemand normalt ogsaa kun har regnet med ham som Debitor.

Men har imidlertid ment, at hun maatte hæfte med, naar hun skulde have Mandatet efter § 50 uafhængig af Mandens Vilje; man har ikke turdet give hende denne ubetingede Ret til at tage paa Kredit, forpligtende ham, uden at hun tillige selv blev forpligtet. Men man har til Gengæld i §§ 73 og 74 givet en kort Forældelse og en Begrænsning af Ansvaret efter Skifte. Der er noget irrationelt i denne Ordning, særlig den i § 74, der er en ren gennemsnitlig Billighedsregel. Den hele omhyggelig gennemtænkte og omhyggelig udformede Særlovgivning for Hustruer er et Forsøg paa med visse Gennemsnitsregler at løse talrige praktiske Tilfælde, hvor det bagefter oftest er saare uklart, hvad der er kontraheret og forudsat udover dette, at en vis Kredit er ydet Husholdningen paa Bestilling af Hustruen eller Manden.

Et vigtigt Supplement til Formuere reglerne ex lege er Kap. IX om Ægtepagt. I meget følger dette vor Lov $\frac{7}{4}$ 1899. Man har (§ 76) de Ægtepagter, der angaar, hvad den ene hidtil ejer og skal vedblive at eje, men som gør Gifteeje til Særeje eller omvendt — og i § 77 Regel om, at der (Lov 1899 § 25) kræves Ægtepagt til Gaver, medens andre Overførelser fra den enes Eje til den andens, være sig Gifteeje eller Særeje, er frie (heri

altsaa noget nyt). § 80 beholder (og skærper lidt) Reglen i Lov 1899 § 5,2 om Kreditors Beskyttelse mod Gave til anden Ægtefælle. Derimod er de indviklede Regler om Beskyttelse ved Overdragelse og om Ægtepagtens Gyldighedsbetingelser stærkt simplificerede, idet Ægtepagten faar Gyldighed i alle Relationer, først fra dens Registrering (§ 85, se ogsaa § 160).

Dette sidste hænger sammen med, at Interessen i at forbeholde sig sin Formue til Særeje eller bringe den i Ly derved for Konen overfor Mandens Kreditorer, i Hovedsagen er bortfaldet. Dog er en Ægtefælle stadig interesseret i at gøre sin Formue til Særeje, idet han saa ikke skal dele den med Ægtefællen eller dennes Arvinger ved Skifte i levende Live eller efter Ægtefællens Død, — ligesom han under Ægteskabet slipper for Raadighedsbegrænsninger efter § 67, se ogsaa § 66.

Helt uden Betænkelighed er det vel ikke, at Ægtepagt frit kan indgaaes uden Konfirmation ogsaa efter Vielsen.

Jeg forlader hermed det formueretlige. Af det personretlige har Forældremagten, Kap. VI, størst praktisk Betydning.

Jeg kan ikke tro, at ret mange i denne Forsamling vil mene, at Hustruen ikke her fuldtud burde stilles paa lige Fod med Manden. Mere Tvivl vækker derimod aabenbart, at Overøvrigheden om fornødent skal løse Striden (§§ 55 og 62). Jeg kunde ønske at spørge, om virkelig nogen praktisk Jurist mener, at en saadan Rekurs, af Ægtefæller som dog kan og vil holde sammen, vil blive benyttet udover meget sjældne Tilfælde.

Til sidst vil jeg gøre nogle Bemærkninger om Forslagets § 2 og de Udvidelsesforsøg, hvorom der er talt paa Rigsdagen og i Pressen.

Det har forbavset Kommissionens Medlemmer, at nogen har kritiseret dens Ophævelse af Fdn. $\frac{5}{3}$ 1734. Vi har heller ikke kunnet billige Planer om at forbedre den forførte og uskyldig forladte kvindelige Forlovedes Krav udover den Erstatning, som § 2 hjemler. Navnlig synes vi, at det ikke er rimeligt at give hende en Enkes eller uskyldig fraskilt Kones hele Retsstilling ogsaa formueretlig overfor Manden. Snarere er der Grund til at

beskytte det Barn, som er Frugt af en saadan Forbindelse. Ved at give Barnet Navneret og Arveret overfor Faderen, kom man omtrent til den nu i 1917 i Sverige indførte Regel. Og fik da Barnet Faderens Navn, var der maaske Grund til, at ogsaa Moderen skulde kunne bære det.

Jeg maa tilstaa, at jeg helst ser § 2 uforandret vedtaget, og Spørgsmaalet om at gaa videre overladt til en almindelig Lovgivning om alle uægte Børns Rettigheder, hvor Barnets Arveret efter Faderen kunde gøres beroende paa et frit Dommerskon over, om det in concreto er tilstrækkeligt sandsynliggjort, at Moderen ikke i Undfangelsestiden har staaet i Forhold til andre end den som Fader indstævnte. Man faar da to Klasser: virkelige Fædre og blotte Almentanter, blotte »Maaskefædre«.

D i s k u s s i o n.

Overretssagfører *Karsten Meyer* ønskede at fremsætte nogle rent praktiske Bemærkninger.

I det i § 67, 2 nævnte Tilfælde, hvor en Ejendomsoverdragelse, der er sket i Strid med Ægtefællens Medbestemmelsesret, kan omstødes ved Dom, har Erhververen kun et Erstatningskrav mod Ægtefællen, der solgte. Men var det ikke rimeligt at give ham en Panteret i Ejendommen, naar den anden Ægtefælles Kreditorer døg kan gøre den til Genstand for Tvangsfuldbyrdelse?

Ifølge § 78 kan Halvdelen af et Aars Overskud af en af Manden drevet Virksomhed overføres til Hustruen uden Ægtepagt paa visse nærmere Betingelser. Taleren mente, at en saadan Regel vilde medføre en alt for stor Risiko. I ethvert Konkursbo vilde man finde saadanne Erklæringer. Og hvorledes skal der forholdes med denne Halvdel af Overskudet? Faar Hustruen en tinglig Ret eller kun et privilegeret Krav? Reglen er i bedste Fald noget tvivlsom.

Ogsaa Reglen i § 81 om en Ægtefælles Krav paa Vederlag for Arbejde, udført for den anden Ægtefælle, frembyder Fare, idet man i ethvert Konkursbo, hvor saadan Medvirkning har fundet Sted, vil støde paa saadanne Krav, uden at der tages Hensyn til, at Indtægten af Forretningen er levet op af begge Ægtefæller i Forening.

Begge disse Bestemmelser burde indskrænkes til kun at gælde mellem Ægtefællerne indbyrdes, men ikke overfor Tredjemand.

Allerede Afbetalingsloven og Udvidelsen af beneficium competentiae vanskeliggør Kreditgivning, — det bør Ægteskabsloven ikke ogsaa gøre.

Foredragsholderen mente, at sidste Talers Betæneligheder delvis skyldtes Misforstaaelser. § 81 burde maaske staa i et andet Kapitel, nemlig Kapitel V, men Reglen er udtalt meget forsigtigt: alt er overladt til Domstolene.

§ 78 har ikke den ringeste Betænelighed; Reglen svarer meget nær til § 80's Regel. Begge Steder bestemmes, at man skal beholde utvivlsomt tilstrækkelige Midler til Dækning af sin Gæld; der foreligger begge Steder samme Situation som nu i Lov 1899 § 5, 2. Stk. § 78 siger egentlig kun det særlige, at der til Overførelser, der juridisk er Gave, ikke kræves Ægtepagt, jfr. § 77.

Taleren maatte bestemt tage Afstand fra at indføre en Pante-retsregel i § 67.

Dommer *Kirk* mente om § 67, at saavel Udtrykket »uden væsentlig Vanskelighed eller Forhaling« som Ordene »indsaa eller burde indse« er for ubestemte og saa uklare, at de ikke bør vedtages. Reglen vilde i det hele taget efter Talerens Mening lægge et utaaeligt Baand paa Samhandelen, f. Ex. ved Optagelse af Kreditforeningslaan. Taleren havde stillet et Ændringsforslag, hvorefter 2. Stk. i Paragrafen udgik og i Stedet indføjes en Regel om, at Ægtefællens Vetoret kun kan benyttes, naar vedkommende Ægtefælle før Salget eller Pantsætningen har ladet tinglæse en Erklæring om, at den i givet Fald vil gøre sin Vetoret gældende.

Under Kommissionens store og fortjenstfulde Arbejde var den efter Talerens Mening ofte gaaet for vidt i Bestræbelserne for at stille Mand og Kvinde lige, idet man havde glemt, at Manden dog er Hovederhververen. I Kap. V bør Reglerne derfor beskæres lidt. F. Ex. egner § 44 sig ikke til Vedtagelse. Reglen vil have ringe Betydning i det praktiske Liv og virke upraktisk. Bestemmelserne medfører store praktiske Vanskeligheder for Skifteforvalterne. Det er umuligt at afgøre, hvad der er den ene Ægtefælles Gifteeje og hvad der er den andens.

Foredragsholderen udtalte sin Anerkendelse af den foregaaende Talers store og forstaaende Arbejde og Interesse for Lovforslaget. Taleren mente, at det i mange Tilfælde ikke vilde volde Skifteforvalteren nogen større praktisk Vanskelighed. Naar Ægtefællerne er solvente (og det ikke gælder om at finde, hvad der er Ægtefællens Særeje) har det for Delingen mellem Ægtefællerne ingen Interesse at finde, hvad der er den enes og den andens Gifteeje, idet Resultatet bliver det samme, hvad enten man opgør hver enkelt Gifteejes Aktiva og Passiva hver for sig, eller man slaar dem sammen og opgør det hele under et. — Er derimod den ene eller begge insolvente, og er de i sidste Fald ikke lige insolvente, har Gifteejernes Bestemmelse ganske vist stor Betydning for de to Grupper Kreditorer. I saa Tilfælde bliver Opgørelsen ofte usikker, idet saadanne Aktiver, som ikke kan bevises at være den enes, maa betragtes som ejede halvt af hver. Man undgaar imidlertid aldrig slige Vanskeligheder, naar Ægtefæller rammes af Fallisement.

FOLKENES FORBUND.

(Foredrag af Kontorchef Georg Colin den 24. Febr. 1920.)

Den 10. i denne Maaned er Fredstraktaten traadt i Kraft og dermed et af Historiens betydningsfuldeste Aktstykke ført ud i Livet. I Spidsen for denne Fredstraktat er, som bekendt, stillet Forbundspagten for Folkenes Forbund, som udgør Traktatens 26 første Artikler. Den med saa store Forventninger imødesete Institution, i hvilken mange endog med Præsident Wilsons Ord ser Menneskehedens eneste Haab, er saaledes blevet til Virkelighed, og denne epokegørende Begivenhed leder i og for sig Tanken hen paa de aartusindgamle Forhaabninger om en Tilstand af Fred og Forsoning mellem Folkene.

For den populære Bevidsthed staar da Forbundspagten vel ogsaa som et Forsøg paa at indlede en saadan Tidsalder af Fred paa Jorden. Og alligevel føler mange sig rent instinktmæssig ikke fuldstændig overbevist om, at noget saadant virkeligt lader sig gennemføre paa det nuværende Tidspunkt. Man har uvilkaarlig Indtrykket af, at den mellemfolkelige Atmosfære stadig er ladet med saa meget Sprængstof, at man ikke rigtigt tør tro paa, at en helt ny Aand netop i Øjeblikket er ved at trænge igennem.

Det Indtryk, der saaledes uvilkaarligt præger den almindelige Opfattelse, faar en forøget Styrke for Juristen eller Politikeren, der ved, hvor begrænset Loves eller i det hele taget det skrevne Ords Indflydelse er, naar det gælder at paavirke sociale og endnu mere internationale Forhold. Dertil kommer, at en mere indtrængende Fordybelse i Forbundspagten enkelte Bestemmelser viser, at dens Regler ingenlunde gaar ud paa at lovfæste saadanne Tilstande, som den almindelige Opfattelse er tilbøjelig til at lægge ind deri. Den afskaffer ikke Krig som det sidste Afgørelses-

middel — ultima ratio — ved mellemfolkelige Stridigheder. Den forpligter ingenlunde Staterne til ubetinget at gøre alle mellemfolkelige Stridigheder eller blot visse Grupper deraf til Genstand for Voldgift, og den foreskriver ikke en almindelig Afrustning eller blot en ubetinget Forpligtelse til at indskrænke Rustningerne. Og hvad der er endnu vigtigere: selve de Forskrifter, som den indeholder med Hensyn til Staternes Virksomhed til at forebygge Krig og til at gennemtvinge de mellemfolkelige Forpligtelser, er paa mange Punkter affattet i vage Former, der overlader meget til de enkelte Staters Skøn og frivillige Afgørelse i det enkelte Tilfælde. Naar man ser paa Loves Betydning paa den ovenfor nævnte Maade, indeholder dette naturligvis ikke nogen ubetinget Bebrejdelse. En engelsk Kommentar til Forbundspagten, som af den britiske Regering blev forelagt Parlamentet i Juni 1919, siger herom ikke med Urette:

»I Erkendelse af, at det ene Slægtled ikke kan vente at binde det næste ved skrevne Ord, har den Kommission, som har formuleret Forbundspagten, helt igennem arbejdet ud fra den Opfattelse, at Forbundet i sidste Instans vedblivende maa afhænge af det fremtidige Samtykke fra de Stater, som er Medlemmer deraf; denne Opfattelse fremgaar klart af næsten hver Artikel i Pagten, hvis sidste og virksomste Sanktion maa søges i den civiliserede Verdens offentlige Mening. Dersom Fremtidens Folkeslag er overvejende selviske, begærlige og krigerske, vil intet Dokument eller Indretning kunne holde dem i Tømme. Det er kun muligt at oprette en Organisation, som kan gøre fredeligt Samarbejde lettere og efterhaanden tilvant, samt at stole paa den Indflydelse, som Sædvanen har i Retning af at paavirke Opfattelsen.«

Som allerede bemærket, er dette i Hovedsagen rigtigt, naar man vil søge at danne sig en Mening om Forbundspagten praktiske Betydning i Fremtiden. Noget andet er, om den Slags Grundsætninger egentlig er de rette til at vejlede Lovgiveren ved Formuleringen af nye Retsregler. Principper af den Art kan meget let benyttes til Undskyldning for, at man lader vanskelige Problemer uløste og visse mindre opportune Spørgsmaal ubesvarede. Som Lovgivningsprincip tør man maaske endog betegne saadanne Synspunkter som direkte forkastelige, for saavidt som Lovgiveren

derved underminerer sit eget Værk. Og særlig naar der er Tale om Emner af en saa uhyre vanskelig Art som de mellemfolkelige, hvor Forholdet mellem Magt og Ret stadig er udsat for at forrykkes, og de politiske Overvejelser ofte med næsten uimodstaaelig Kraft tenderer mod at fortrænge den retlige Betragtning, er et saadant Grundsynspunkt ved Formuleringen af Retsregler betænkeligt. I hvilket Omfang Forbundspagten er paavirket af dette Grundsynspunkt, kan man dog naturligvis kun blive klar over ved en nærmere Redegørelse for dens enkelte Bestemmelser. Forinden vil det imidlertid være rigtigt at gøre nogle korte Bemærkninger om Forarbejderne til Forbundspagten og de Forhandlinger, som har fundet Sted forinden dens endelige Vedtagelse.

Allerede under Verdenskrigen var der saavel fra fredsretlig Side som paa Foranledning af Regeringerne i forskellige, navnlig neutrale, Lande paabegyndt et omfattende Arbejde med at overveje Grundlinierne for den nye mellemfolkelige Retsorden, som man fra alle Sider ventede at se fremgaa af Verdenskrigen, og gøre det forberedende Arbejde af teknisk og videnskabelig Art. Af de mere halvofficielle Bestræbelser i saa Henseende er der navnlig Grund til at nævne den amerikanske League to enforce Peace, hvis Arbejde synes at have faaet en ikke uvæsentlig Indflydelse paa Forbundspagtens endelige Formulering, samt den hollandske Centralorganisation for en varig Fred, der har gjort et overordentligt Arbejde af blivende Interesse, men som af forskellige Grunde ikke fik saa stor Indflydelse paa Forbundspagten, som det havde været ønskeligt. Blandt de forberedende Arbejder, som blev foretaget paa neutrale Regeringers Foranledning, er der Anledning til at fremhæve de nordiske Lande og Schweiz. Allerede i November 1917 blev der truffet Beslutning om, at der i de tre Lande skulde nedsættes Komitéer til at undersøge og bearbejde det Materiale, som forelaa til Overvejelse af de neutrale Staters Interesser ved og efter Krigens Slutning. De i denne Anledning nedsatte Komitéer har senere faaet en delvis fornyet Sammensætning, efter at deres Opgaver var blevet stadig mere omfattende, og de har dels hver for sig, dels i Forening gjort et stort Arbejde, som endnu fortsættes. Formanden for den danske Komité er Forsvarsminister

Munch: Formanden for den norske Komité den norske Justitsminister Blehr, og Formanden for den svenske Komité fhv. Højesteretsassessor, Baron Marks von Würtemberg. En foreløbig Beretning om den danske Komités Virksomhed offentliggjordes den 1. Februar 1919, hvilken Beretning ogsaa blev tilstillet de paa Fredskonferencen repræsenterede Hovedmagter, og bl. a. indeholder et Udkast til en ny mellemfolkelig Retsordning, der paa mange Punkter er trukket op efter de samme Hovedlinier, som Forbundspagten senere viste sig at være, men som naturligvis i en ganske anden Grad søger at flytte Tyngdepunktet fra den mere politiske Side af Spørgsmaalene til den rettlige og i det hele taget i langt højere Grad, end det desværre er gennemført ved Forbundspagten, gaar ud fra Grundsætningen om Staternes rettlige Lighed, medens samtidig Reglerne om de internationale Tvangsmidler er stillet noget mere i Baggrunden.

Et meget stort Arbejde er gjort paa Foranledning af den schweiziske Regering, som i det hele taget har udfoldet energiske Bestræbelser for at sikre Schweiz en med dette Lands særlige Forhold stemmende Stilling indenfor Forbundet. Disse Bestræbelser er da heller ikke blevet uden Resultat. Ogsaa den franske, den engelske, italienske og amerikanske Regering har foranlediget indgaaende Forarbejder.

Hvilken Indflydelse nu alle disse forberedende Overvejelser har faaet paa den endelige Formulering, er ikke ganske klart. Spørgsmaalet har været gjort til Genstand for indgaaende Undersøgelser af det amerikanske Senat, der jo, som bekendt, til en Begyndelse ikke modtog Præsident Wilsons Værk med overstrømmende Begejstring. Det synes af disse Undersøgelser at fremgaa, at i alt Fald visse Partier af Forbundspagten er udarbejdet af en Slægtning af Præsident Wilsons Fortrolige, Oberst House. Forfatteren skal være en yngre Mand, om hvis Kendskab til og Erfaring paa det internationale Retsomraade der ikke foreligger nærmere Oplysning, og hvis Arbejde skal være blevet fuldført indenfor et ganske kort Tidsrum. Dette lyder jo noget underligt i Betragtning af de uhyre Interesser og Forventninger, der har været knyttet til hele denne Sag. Men det lader sig ikke nægte, at adskillige af Forbundspagtens Bestemmelser nok kunde tyde paa, at de var

mindre vel gennemtænkte. Jeg skal nævne nogle Eksempler derpaa:

Det har, som bekendt, under Krigen været et af de Krav, som har været stillet mest i Forgrunden, at det hemmelige Diplomati burde erstattes med en effektiv Kontrol fra Folkerepræsentationens Side, og at navnlig hemmelige Traktater angaaende militære Forbund til Angreb ikke mere burde have Gyldighed. Det sidstnævnte Spørgsmaal, hvis Løsning i Praksis frembyder Vanskeligheder, hvorledes end Reglerne derom formuleres, fordi man aldrig kan forhindre, at en hemmelig Forstaaelse mellem to Regeringer følges, saalænge den er i begges Interesse, kunde dog være formuleret som et Forbud mod hemmelige Traktater, en Erklæring om deres Ugyldighed og en Forpligtelse til at offentliggøre alle Traktater indenfor visse Frister. Forbundspagtens Art. 18 skyder imidlertid langt over Maalet ved at foreskrive, at en hvilken-somhelst Traktat eller mellemfolkelig Overenskomst, der afsluttes i Fremtiden, skal være ugyldig, medmindre den er registreret i Forbundets Sekretariat, hvilket altsaa fremtidig gør den folkeretlige Viljeserklæring forbunden, idet et mundtligt eller uregistreret skriftligt Tilsagn ikke mere har nogen bindende Kraft. Det er klart, at dette, hvis man skulde tage det efter Ordlyden, vilde betegne et uhyre Tilbageskridt paa det mellemfolkelige Retsomraade, bortset fra, at det i Praksis er helt uigennemførligt, da der selvfølgelig i den mellemfolkelige Ret ligesom i den nationale Ret afgives et meget stort Antal Løfter telefonisk, mundtlig og paa anden Maade, uden at der kan være Spørgsmaal om at gaa fra et saadant Tilsagn under Henvisning til, at det ikke er registreret i Generalsekretariatet.

En anden saadan Bestemmelse indeholdes i Art. 16, hvorefter et Forbundsmedlem kan excluderes af de i Forbundsraadet repræsenterede 9 Stater, medens der til Optagelse af et Medlem ifølge Art. 1 kræves Samtykke af to Tredjedele af samtlige Forbundsmedlemmer, som ikke nødvendigvis behøver at omfatte de 9 førstnævnte Stater. Medens det ellers ved enhver Sammenslutning dog er Regel, at der kræves mere for at excludere end for at optage, eller Reglerne i hvert Fald er de samme for begge Tilfælde, — kan

det her altsaa tænkes, at Forbundsraadet excluderer et Medlem, som de andre Forbundsmedlemmer derefter igen optager.

Af saadanne ikke gennemtænkte Bestemmelser findes der flere, som det dog vilde føre for vidt her at komme nærmere ind paa, og som naturligvis ogsaa er af mindre Betydning sammenlignet med Forbundspagtens principielle Hovedbestemmelser.

Den 14. Februar 1919 blev der for den interallierede Konference i Paris forelagt og offentliggjort et 1 s t e U d k a s t til en Forbundspagt, som i selve Hovedlinierne stemmer overens med den endelige Formulering. Der var ikke blevet givet de neutrale Magter Lejlighed til at tage Del i Udarbejdelsen af dette Udkast, og først den 10. Marts blev der af vedkommende Kommission rettet en Indbydelse til de neutrale Magter om at deltage i en uofficiel Forhandling, der blev berammet til at finde Sted allerede den 20. s. M., altsaa ialt en Frist af 10 Dage. Som Grund til, at Forhandlingen skulde være uofficiel, blev angivet, at Forbundspagten skulde optages i selve Fredstraktaten, der jo ikke skulde undertegnes af de neutrale. Til Trods for det lidet tilfredsstillende i en uofficiel Forhandling med dette ganske utilstrækkelige Varsel, blev Indbydelsen dog modtaget af alle neutrale Stater. Men kun enkelte af dem var i Stand til rettidigt at kunne lade sig repræsentere ved Delegerede med fornødne Instruktioner. Blandt disse sidste var dog Danmark, idet det traf sig saa heldigt, at to af den danske Komité's Medlemmer, nemlig Forsvarsminister Munch og Folketingsmand Neergaard, netop var paa Rejse til Paris og London i anden Anledning, ligesom det — ganske vist kun ved at anmode Damperen om at opsætte sin Afgang fra København en Time — lykkedes at faa Instruktioner sendt frem, saaledes at de endnu i rette Tid ankom til Paris den 19. Marts.

Selve Forhandlingen er ikke offentliggjort, men det er givet, at dens Resultat har været, at der i den endelige Tekst, saaledes som den blev vedtaget paa Fredskonferencen og optaget i Fredstraktaten af 28. Juni, blev indføjet forskellige Bestemmelser, der i høj Grad maa betegnes som Forbedringer, set fra de mindre Landes Synspunkter. Som de to vigtigste af disse Forbedringer kan nævnes den Regel, at ethvert Land, som har Interesse i et Spørgsmaal, der behandles af det internationale Raad, skal til-

kaldes for at deltage som Medlem paa samme Vilkaar som de andre Medlemmer i Raadets Forhandlinger og Beslutninger, der i næsten alle Tilfælde kræver Enstemmighed, samt de Regler i Art. 16, der udtrykkeligt fastslaar, at intet Land mod sin Vilje kan tvinges til at yde Bidrag til de internationale Militærstyrker, der skal anvendes for at gennemføre Forbundsforpligtelserne.

Der kan naturligvis ved denne Lejlighed ikke være Tale om at give en mere indgaaende Fremstilling af Forbundspagtens enkelte Bestemmelser. Kun visse Hovedspørgsmaal, der er af speciel Interesse for de mindre Lande og ganske særligt for Danmarks Stilling til Forbundet, skal i det følgende omtales. Forinden vil det dog maaske være rigtigst i ganske korte Træk at skildre Forbundets Organisation og Hovedlinierne for dets Virksomhed.

Forbundet har 3 Hovedorganer, for det første en Forsamling (Assemblée), hvori alle Stater, der er Medlemmer, er repræsenterede. Hver Stat kan sende indtil 3 Delegerede, men har kun een Stemme. Dernæst Raadet (Conseil), hvori de 5 sejrrige Stormagter, nemlig De Forenede Amerikanske Stater, Storbritannien, Frankrig, Italien og Japan, er repræsenterede, samt 4 andre Lande, der skal optages i Delegeretforsamlingen. Indtil videre er Belgien, Brasilien, Spanien og Grækenland Medlemmer. Dette Raad er tænkt som en Slags udøvende Myndighed, men Forbundspagten indeholder dog ingen bestemt Afgrænsning mellem Forsamlingens og Raadets Kompetence. Endelig er der et fast Sekretariat med en Generalsekretær og det fornødne Personale, som har faaet omfattende Opgaver med Hensyn til at indsamle og fordele Oplysninger, samt i det hele taget virke i Forbundets Tjeneste.

Forbundets vigtigste Opgaver er at modarbejde Krig og virke hen til mellemfolkelige Stridigheders Løsning ad fredelig Vej. Art. 11 fastslaar den Hovedgrundsætning, at enhver Krig eller Krigstrudsel uden Hensyn til, om den direkte berører et af Forbundsmedlemmerne eller ikke, er et Spørgsmaal, der angaar hele Forbundet, som skal tage de nødvendige Skridt til at beskytte Freden. Opstaar der nogen Strid mellem Forbundsmedlemmerne indbyrdes, forpligter de sig til enten at gøre den til Genstand for Voldgift eller at forelægge den for Raadet. Det sidstnævnte kan kun

gøre Henstillinger til Parterne, men hvis disse er enstemmige, forpligter Forbundsmedlemmerne sig til ikke at føre Krig mod nogen Stat, der retter sig efter Henstillingen, ligesom det er forbudt at føre Krig mod en Stat, som efterkommer en afsagt Voldgiftskendelse. Endelig skal der under alle Omstændigheder, forinden der maa paabegyndes Krig, afventes en Frist af 3 Maaneder, efter at en Voldgiftskendelse er falden, eller efter at Raadet har givet sin Beretning.

Derimod forbyder Forbundspagten ikke Krigsførelse mellem de enkelte Stater, efter at den 3-maanedlige Frist er gaaet, og naar det ikke drejer sig om en Stat, der retter sig efter Voldgiftskendelsen eller en enstemmig Raadsbeslutning.

Det falder ganske naturligt i denne Forbindelse at tænke paa, hvorledes det vilde være gaaet med Verdenskrigen, hvis Forbundspagten havde været gældende. I Mangel af en ubetinget Voldgiftstraktat mellem Østerrig og Serbien vilde sidstnævnte Land have været henvist til at forelægge den opstaaede Tvist for Raadet. Under Forudsætning af, at Tyskland havde været Medlem, er det med Datidens politiske Forhold for Øje sandsynligt, at dette ikke vilde have tiltraadt de andre Magters Henstillinger til Østerrig. Der vilde altsaa ikke være fremkommet noget enstemmig Raadsbeslutning, og følgelig vilde Krigsførelse ikke have været stridende mod Pagtens Bestemmelser. Man ser deraf, i hvor høj Grad disse Bestemmelser forudsætter en ny Aand mellem Nationerne eller dog en saadan Enighed mellem de store Lande som den, der bestod hos Ententen, dengang Forbundspagten blev formuleret.

Hvis derimod en Stat griber til Vaaben i Strid med det udtrykkelige Forbud i Pagten, altsaa enten mod en Stat, som retter sig efter en Voldgiftskendelse eller enstemmig Raadsbeslutning, eller — i alle Tilfælde — forinden den 3-maanedlige Frist er udløbet, træder Pagtens Tvangsmidler (Sanktioner) i Kraft. Disse omhandles i Art. 16, som der paa Grund af dens store Betydning ogsaa for de mindre Lande, er Anledning til at gaa noget nærmere ind paa.

Artikel 16 hjemler 2 forskellige Tvangsmidler, nemlig dels økonomiske, dels militære, og til hver af disse er der igen

knyttet en gensidig Understøttelsespligt, der dog har en forskellig Karakter i de forskellige Tilfælde. Det økonomiske Tvangsmiddel bestaar deri, at alle Stater, saa snart det afgørende Retsbrud foreligger, er forpligtet til uden videre — altsaa uden at der dertil er nødvendig nogen Beslutning af Raadet eller af Forsamlingen eller noget Samtykke fra de enkelte Stater — at afbryde enhver finansiell og kommerciel Forbindelse med den retsbrydende Stat, forbyde ethvert Samkvem mellem deres Borgere og denne Stats Borgere samt forhindre ethvert finansielt, kommercielt eller personligt Samkvem mellem Borgere af det Forbundsmedlem, som har brudt Overenskomsten, og Borgere i enhver anden Stat, hvad enten denne er Medlem af Forbundet eller ej.

Dette Tvangsmiddel, som unægtelig, dersom det af et stort Antal Stater anvendes mod et Land med begrænsede Hjelpekilder, kan blive af lammende Virkning, skal altsaa indtræde uden videre, ipso facto, som Forbundspagten udtrykker sig, og Afbrydelsen skal straks være absolut og fuldstændig, saaledes at der ikke er hjemlet nogen Adgang til en Afvikling eller taget noget Hensyn til den uhyre forskellige Virkning, dette Skridt kan have for de forskellige Lande under forskellige geografiske og økonomiske Forhold. Det er klart, at en saadan pludselig Afbrydelse kan blive af katastrofal Betydning for en Nabostat, som staar i intim økonomisk Forbindelse med den retsbrydende Stat og f. Eks. har meget store Tilgodehavender dér samt for en væsentlig Del derfra dækker sine Forbrug og Industrifornødenheder, medens den selv ikke udfører noget videre til den retsbrydende Stat eller skylder den noget. En saadan Afbrydelse vil under disse Forhold endog kunne være til Fordel for den retsbrydende Stat. Paa den anden Side kan Afbrydelsen være saa godt som uden Betydning for Stater i stor geografisk Afstand, som næsten ikke har noget økonomisk eller finansielt Mellemværende med en retsbrydende Stat. Forbundspagten hjemler ingen Mulighed for at undgaa et saadant Resultat, men foreskriver alene, at Forbundsmedlemmerne gensidig skal understøtte hinanden i de økonomiske og finansielle Forholdsregler, for at gøre de dermed forbundne Tab og Ulemper saa smaa som mulig, og at de gensidig vil understøtte hinanden i at gøre Modstand mod saadanne særlige For-

holdsregler, som den retsbrydende Stat maatte bringe til Anvendelse paa nogen af dem.

Det er ret vanskeligt at tænke sig, hvorledes en saadan Bestemmelse vil virke i Praxis. Først og fremmest maa det erindres, at Forbundspagten ikke indeholder Regler om, hvem der skal afgøre, om det relevante Retsbrud foreligger. Afgørelsen af dette Spørgsmaal overlades tværtimod til hvert enkelt Forbundsmedlem paa eget Initiativ og paa eget Ansvar. Den tidligere nævnte engelske Kommentar raader ganske vist de smaa Lande til at se Tiden an og afvente, hvad de store Magter eller Raadet vil beslutte. Dette er imidlertid snarere at gaa uden om Spørgsmaalet end at besvare det, og der er desuden ingen Steder i Forbundspagten tillagt Raadet nogen Myndighed til at træffe en saadan Beslutning med bindende Kraft for de enkelte Forbundsmedlemmer, som ikke har deltaget i Beslutningen. Under disse Forhold kan man næppe tænke sig andet, end at politiske Overvejelser, der jo rigtignok ogsaa i disse Tilfælde kan være af vital Betydning, vil komme til at spille en vis Rolle, naar en Stat skal til at afgøre, hvorvidt den mener, at det afgørende Retsbrud foreligger eller ej, og dette er jo ikke altid saa klart, som Forbundspagten forudsætter, idet den her som paa mange andre Steder synes udelukkende at have fæstnet sig ved den Situation, som forelaa under Verdenskrigen. Internationale Voldgiftsdomme er ofte formuleret vagt. Der kan tvistes om, saaledes som det jo for øvrigt altid er Tilfældet, naar der udbryder Krig, hvem der egentlig er Angriberen, og hvem der er den angrebne. Det kan ogsaa være tvivlsomt, hvorvidt en Stat kan siges paa fyldestgørende Maade at have efterkommet Voldgiftskendelsen eller en enstemmig Henvendelse fra Raadet. Man ser, at der her aabner sig et vidt Spillerum for politiske Overvejelser og Indflydelser.

Foruden de økonomiske Sanktioner hjemler Artikel 16 ogsaa militære. Betingelserne er her dog ganske andre. Raadet skal ganske vist stille Forslag om, hvilke militære Styrker hvert Forbundsmedlem skal stille til Disposition ved den fælles Tvangsfuldbyrdelse, og det er klart, at der i alt Fald for de store Magter af selve deres Tilslutning til Forbundspagten følger en moralsk Forpligtelse til at yde fornøden Bistand. Ligesaa givet er

det imidlertid, at der ikke er paalagt de enkelte Stater nogen egentlig retlig Pligt til at yde militære Kontingenter. Derimod foreskriver Artiklen en Pligt for de enkelte Medlemmer til at understøtte den militære Aktion, idet de skal tage de nødvendige Skridt til at lette Passagen gennem deres Omraade for ethvert Forbundsmedlem, som tager Del i den fælles Optræden til at haandhæve Forbundsforpligtelserne.

Ogsaa denne Passageret er naturligvis meget betænkelig fra de mindre Landes Synspunkt, for saa vidt som den let kan give Anledning til, at deres Territorium bliver Krigsskueplads, ligesom den retsbrydende Stat efter Omstændighederne kan være interesseret i at foregribe Forbundsstyrkernes Bevægelser ved selv at besætte saadanne Lande, gennem hvis Omraade en Passage kan forventes. Der er da al mulig Grund for de mindre Lande til at fastholde, at Forpligtelsen til at indrømme Passage vel i sin Almindelighed er hjemlet paa samme Maade, som der er foreskrevet Forpligtelse til gensidig Støtte ved Gennemførelsen af de økonomiske Sanktioner. Men i begge Henseender maa den nærmere Ordning i det konkrete Tilfælde kræve en Forhandling med og et Samtykke af den Stat, hvis Bistand paakaldes.

Forbundspagten indeholder dernæst en Række meget betydningsfulde Bestemmelser, der tilsigter at modarbejde Tilstande, der let kan føre til Fredsbrud, idet den med Rette stiller sig paa det Standpunkt, at det er bedre at forebygge end at helbrede. Forbundsmedlemmerne har saaledes Ret til at henlede Forsamlingens eller Raadets Opmærksomhed paa Omstændigheder, som truer med at forstyrre Freden eller den gode Forstaaelse mellem Folkene. Omvendt kan Forsamlingen henstille til de enkelte Medlemmer at forandre Traktater, der maa betragtes som forældede, og tage mellempfolkelige Forhold, hvis Førtættelse kunde sætte Verdensfreden i Fare, under Overvejelse. Derved er der skabt Mulighed for at bringe nationale eller sociale Modsætningsforhold, Mindretals Retsstilling og desl. frem for et internationalt Forum. Dog maa det udtrykkelig bemærkes, at Pagten ingenlunde tilsigter at gøre et Indgreb i de enkelte Staters Suverænitet, d. v. s. Uafhængighed i internationale Forhold, eller Autonomi, d. v. s. Selvbestemmelsesret med Hensyn til sin Lovgivning, For-

valtning o. s. v. Saaledes anerkender og beskytter Forbundets Medlemmer gensidig hinandens territoriale Integritet og bestaaende politiske Uafhængighed mod Angreb udefra. Til Undertrykkelse af indre Stridigheder kan Forbundets Bistand altsaa ikke paakaldes. Det skal ikke kunne benyttes som en Slags hellig Alliance til Værn om saakaldte legitime Tilstande; dets Tvangsregler tager kun Sigte paa den internationale Fred. Hvad derimod den sociale Klassekamp angaar, hvis Modarbejdelse ifølge Fredstraktatens 13. Del anerkendes for at være af afgørende Betydning ogsaa for den internationale Fred mellem Landene, fastsættes der en Række nye Bestemmelser, der tillige medfører Oprettelsen af Institutioner, hvori baade de forskellige Regeringer og de forskellige Sammenslutninger i de enkelte Lande er repræsenteret.

Forbundspagten anfører ogsaa en Række andre betydningsfulde administrative og socialpolitiske Opgaver for Forbundet, saaledes navnlig Tilsynet med Bestyrelsen af de tidligere tyske Kolonier og tyrkiske Landsdele, Kontrol med Vaabenhandel, Modarbejdelse af Sygdomme, Overledelse af internationale Bureauer o. s. v.

Det har i nyere Tid med stadig forøget Styrke været gjort gældende, at Opnaaelsen af en varig Fred som en nødvendig Betingelse forudsatte en betydelig Indskrænkning i de militære Rustninger i de forskellige Lande. Medens der fra visse Stater og specielt fra Centralmagternes Side har været henvist til den gamle Grundsætning: *si vis pacem para bellum*, det vil sige, at en stærk militær Rustning er det bedste og eneste sikre Værn for Fredens Bevarelse, har man fra modsat Side og sikkert med større Ret hævdet, at Forberedelse til Krig nødvendigvis fører til Krig, og at navnlig den betydelige Interesse, som fremragende Statsmænd havde i selve Krigsindustrien, maatte føre til stadig at holde de nationale Lidenskaber i Kog og saaledes uundgaelig føre til en Katastrofe.

Blandt de Arbejder, som den tidligere nævnte hollandske Centralorganisation for varig Fred har foretaget, er der blandt andet ogsaa Undersøgelser om dette Spørgsmaal, der aabner et aldeles forfærdende Indblik i, i hvor stort Omfang Statsmænd, Par-

damentarikere, ledende Politikere, Generaler og andre Samfundspidser har været direkte økonomisk interesseret i, endog delagtige i Ledelsen af de store Krigsindustrier, finansieret Bladforetagender til at bringe alarmerende Meddelelser og i det hele taget virket hen til, at den offentlige Mening i de forskellige Lande ansaa det for en Nødvendighed, at Staterne gensidig søgte at overbyde hinanden med Hensyn til Rustninger. Man har derfor i næsten alle fremkomne Forslag krævet om ikke fuldstændig Afrustning, saa dog en meget vidtgaende Indskrænkning i Militærrustningerne samt et absolut Forbud mod privat Fremstilling af Vaaben og Krigsammunion. Paa dette Punkt er Forbundspagten langt fra at indfri Forventningerne, om end man vel nok maa indrømme, at den nuværende internationale Situation ikke egentlig opfordrer til en fuldstændig Afrustning lige i Øjeblikket.

Pagtens Artikel 8 indeholder vel en principiel Anerkendelse af, at Fredens Opretholdelse kræver en Indskrænkning af de nationale Rustninger til den laveste Grænse, som er forenelig med den nationale Sikkerhed og med Haandhævelsen af de mellemfolkelige Forpligtelser ved fælles Virksomhed. Men nogen egentlig bindende Forpligtelse til at indskrænke Rustningerne er ikke foreskrevet. Raadet kan kun fremsætte Forslag i saa Henseende og skal derved tage Hensyn til hver Stats geografiske Beliggenhed og særlige Forhold. Kun hvis en Stat selv frivillig giver et saadant Forslag sin Tilslutning, bliver den derved ogsaa forpligtet til i Fremtiden ikke at overskride Grænserne uden Raadets Samtykke. Den private Vaabenfabrikation forbyder Pagten heller ikke. Raadet skal kun stille Forslag om, hvorledes de dermed forbundne uheldige Virkninger kan undgaas, idet der skal tages Hensyn til, at visse Forbundsmedlemmer ikke er i Stand til selv at fremstille de for deres Sikkerhed nødvendige Krigsmidler. Det maa dog sikkert erkendes, at det sidstnævnte Hensyn kunde være afhjulpet paa anden Maade end ved Tilladelse til Krigsmidlers Fremstilling ad privat Vej.

Der er et enkelt Punkt, som der endnu kan være Grund til at berøre, nemlig Forholdet mellem Forbundspagtens Bestemmelser og Neutralitetssspørgsmaalet. Forbundspagten nævner ikke selv udtrykkelig dette Problem, men det er fra mange

Sider i den sidste Tid blevet gjort gældende, at Folkenes Forbund og Neutralitet var to Ting, der udelukkede hinanden, to Begreber, der ikke kunde bestaa samtidig. Dette hænger noget sammen med en vis Uvilje, som, alt eftersom Krigens Byrder blev tungere, og selve Krigsførelsen stadig vildere, har samlet sig mod de neutrale, idet man mente, at de lukrerede paa Bekostning af de andres Anstrengelser, baade økonomisk og politisk. Man har blandet et moralsk Argument i Diskussionen. Man hævder, at Neutralitet ikke er noget rigtig værdigt Standpunkt for en Stat at indtage over for en retsbrydende Stat, og hvad specielt Folkenes Forbund angaar, saa gøres det gældende, at man ikke kan opnaa de dermed forbundne Fordele uden ogsaa at tage Del i Byrderne.

Dette sidste er selvfølgelig rigtigt nok. Men Spørgsmaalet er alligevel, hvor store Byrder det vil være rimeligt at paalægge de enkelte Stater, og navnlig, om det vil være naturligt at paalægge alle Stater, store som smaa, de samme Forpligtelser. Man kan ikke uden videre overføre de almindelige moralske Bestemmelser, som gælder for enkelte Individider, til Staterne. Medens det enkelte Menneske kun stiller sin egen Person eller muligvis sine nærmeste paarørendes Skæbne i Brechen, kan en Stats Regering ikke saaledes disponere over sine Børgeres Velfærd. Den er forpligtet til at tage under Overvejelse, hvorvidt dens Deltagelse i militære Foranstaltninger overhovedet kan blive af nogen afgørende Betydning for Bekæmpelsen af Retsbrudet og staa i nogenlunde rimeligt Forhold til de Ofre og Tab, som dette kan medføre for Landets egne Undersaatter. Naar denne Overvejelse fører til et Resultat, der i ganske overvejende Grad taler mod at blande sig i Sagen, og naar tilmed Bedømmelsen af, om der foreligger et Retsbrud er tvivlsom, da er Neutralitet utvivlsomt en baade retlig og moralsk forsvarlig Politik. I det hele taget vil det sikkert ogsaa i Fremtiden, naar de politiske Konstellationer maatte have forandret sig, og de nationale Modsætninger, der nu staa saa fjendtligt over for hinanden, til en vis Grad er afsvalet, blive betragtet som en gavnlig og fornuftig Politik, ogsaa for de store Lande, naar der opstaaar en Strid et eller andet Sted paa Jordkloden, da ikke straks at brede Ilden til alle Sider, men tværtimod, saa vidt mu-

ligt, at lokaliserer Striden og begrænse den, ogsaa rent territorialt. Endelig maa det erindres, at de store Lande gør Krav paa en afgørende Indflydelse paa Verdenspolitikken, det vil sige, at i og for sig, saaledes som der jo ogsaa staar i Forbundspagten, at en hvilkensomhelst Krig i Verden er et Spørgsmaal af Interesse for dem. Anderledes stiller det sig imidlertid for de smaa Lande, hvem man ingenlunde vil indrømme Retten til at sige et Ord med i saadanne Spørgsmaal, og som hverken har de samme Muligheder for at orientere sig eller den samme Interesse i Krig i fjernere Egne. Der er her unægtelig en meget grel Modsætning mellem de Bestemmelser i Forbundspagten, der angaar Rettighederne, derunder navnlig Repræsentationen i Forbundsraadet, hvor de store Magter har sikret sig en eksklusiv Særstilling, og saa paa den anden Side Pligterne, der er ens for alle Stater.

I Neutralitetsspørgsmaal, som paa saa mange andre Punkter, deler Forbundspagten Skæbne med de fleste andre Lovregier, forsaavidt som de fremkommer ved Generalisering af en ganske bestemt Situation, som man tænker paa, og saa alligevel skal anvendes i alle mulige andre Situationer, der falder ind under Ordene, om end Forholdene i øvrigt er nok saa forskellige. Den Situation, ud fra hvilken Forbundspagtens Regler er formuleret, er Verdenskrigen med dens almindelige Indignation og Fastlæggelse af Skyldspørgsmaal; den Slags klare Situationer er imidlertid Undtagelser og ikke Reglen.

Et andet Spørgsmaal er imidlertid, i hvilket Omfang det vil være muligt at indtage en neutral Stilling i mellemfolkelige Forviklinger, naar man først har tiltraadt Forbundspagten. I saa Henseende gør der sig i Almindelighed urigtige Forestillinger gældende. Som allerede tidligere bemærket, forbyder Forbundspagten ikke Krig mellem de enkelte Stater, naar blot de fastsatte Frister overholdes, og det ikke drejer sig om de ganske særlige i Forbundspagten fikserede Tilfælde. Under saadanne Krige maa Neutralitetsretten gælde som hidtil, og Forbundspagten har ingenlunde ophævet den 5te og 13de Haagerkonvention af 1907 angaaende de neutrale Staters Rettigheder og Pligter i Landkrig og Søkrig. Der er derfor al mulig Grund for de mindre Lande til at fastholde, at deres Medvirkning ikke kan kræves undtagen i de af

Forbundspagten nøjagtig afgrænsede Tilfælde, hvor den internationale Tvangsfuldbyrdelse træder i Funktion.

Men selv i disse begrænsede Tilfælde er en Deltagelse i militære Operationer af de allerede tidligere fremhævede Grunde forbundet med ganske overordentlig store Betæneligheder for smaa Lande, hvis Hjælpekilder snart vil være udtømt, og for hvem Krigsoperationerne, navnlig hvis de finder Sted paa deres Territorium, næsten altid vil medføre saa at sige uoprettelige Følger, ligegyldigt hvorledes Operationernes Udfald i øvrigt bliver. Faren for at blive gjort til Krigsskueplads er overordentlig stor for smaa Lande, der er Naboeer til saadanne Stater, overfor hvilke militære Aktioner tænkes anvendt. Efter Forbundspagtens positive Forskrifter maa det imidlertid indrømmes, at Neutralitet i dette Ords hidtidige Betydning ikke lader sig opretholde i Tilfælde af Forbundets Tvangsfuldbyrdelse. Først og fremmest paa Grund af den ubetingede Forpligtelse til i det fulde Omfang at deltage i de økonomiske Sanktioner. Herimod kunde man ganske vist indvende, at Neutralitet i egentlig Forstand ikke spiller saa afgørende en Rolle paa det økonomiske som paa det militære Omraade, samt at en fuldstændig lige Behandling af de krigsførende i økonomisk Henseende under de moderne Forhold er næsten uigennemførlig. Da der endvidere som tidligere fremhævet ikke bestaar nogen egentlig Pligt til at yde Tilskud til de internationale Militærstyrker, kunde man altsaa tænke sig Muligheden af, at et mindre Land kunde bevare en lignende Stilling som de neutrale Landes var under Verdenskrigen. Paa dette Punkt er det imidlertid Forpligtelsen til at tilstede Passage som gør Udslaget, idet den blotte Forpligtelse dertil og den deraf følgende Mulighed for, at den kan finde Sted, paa Forhaand inddrager det paagældende Lands Territorium i de strategiske Overvejelser og berøver det den Fredhellighed, som Neutraliteten tilsikrede, og som har været af den allerstørste Betydning for de neutrale Lande under Verdenskrigen. Dette maa meget beklages, forsaavidt som Fritagelsen for Passageforpligtelsen betegner et Resultat af Aarhundreders Bestræbelser fra de mindre Lande for at værne sig imod Misbrug fra de krigsførendes Side. Endnu Grotius og hans Efterfølgere anerkender som bekendt en Ret for

de krigsførende, naar deres Sag er retfærdig, til at forlange Passage gennem de neutrale Omraader. Først i det 19. Aarhundrede var det lykkedes de neutrale Lande at faa anerkendt den modsatte Grundsætning.

Tilslidst vil det maaske være rigtigt at gøre nogle Bemærkninger om det aktuelle Spørgsmaal angaaende de mindre neutrale Landes Tiltræden af Folkenes Forbund.

Som Forbundets oprindelige Medlemmer anses som bekendt kun de 27 Ententemagter, der har undertegnet Fredstraktaten, samt saadanne neutrale Stater, som tiltræder Forbundspagten uden Forbehold i Løbet af 2 Maaneder fra dens Ikrafttræden, den 10. Januar. Alle andre Stater, derunder altsaa ogsaa neutrale Stater, som ikke tiltræder indenfor den angivne Frist, kan kun blive optaget som Medlemmer, dersom $\frac{2}{3}$ af Forsamlingen samtykker deri, og paa Betingelse af, at de giver virksomme Garantier for deres oprigtige Hensigt til at iagttage de mellemfolkelige Forpligtelser og antager saadanne Forskrifter, som af Forbundet gives med Hensyn til deres land- og sømilitære Styrker og Rustninger, hvilke Bestemmelser vel i første Linje tager Sigte paa Centralmagterne, der altsaa foreløbig er udelukket.

Overvejende Grunde taler vistnok for, at de neutrale Lande bør slutte sig til Forbundet. Spørgsmaalet har naturligvis sin politiske Side, som jeg i øvrigt her ikke skal komme nærmere ind paa; men det har ogsaa en principiel Side. Jeg har i disse Bemærkninger ikke lagt Skjul paa, at der for et mindre Land kan være visse Betænkeligheder forbundne med en saadan Tilslutning, at Forbundspagten paa adskillige Punkter frembyder ikke uvæsentlige Mangler, samt at den almindelige Opfattelse i flere Retninger vistnok er tilbøjelig til at overvurdere dens Betydning. Imidlertid er selv den almindelige Tro paa Forbundets Livskraft og de dertil knyttede Forventninger ogsaa et Faktum, som man ikke bør undervurdere, ja, som tværtimod kan blive af afgørende Betydning for at indblæse Pagtens Paragraffer den rette Aand. De Fremskridt, som mange af dens Bestemmelser betegner indenfor den mellemfolkelige Retsudvikling, er desuden store og uomtvistelige. Først og fremmest betegner det jo et epokegørende Vendepunkt, at et saa stort Antal Stater udtrykkelig forpligter sig

til aldrig at begynde Krig, forinden de har gjort en opstaaet Tvistighed til Genstand enten for Voldgift eller for en Forhandling i Forbundsraadet, samt til under alle Omstændigheder at afvente et Tidsrum af 3 Maaneder, indenfor hvilke der vil kunne gøres et stort Arbejde til at forhindre Fredsbrudet. Jeg har flere Gange talt om den Indflydelse, som Betragtningen af en ganske bestemt Situation, nemlig den under Verdenskrigen foreliggende, har haft paa Udformningen af de enkelte Bestemmelser, og at dette ikke altid har været en Fordel. Nu bør man ikke ved Overvejelserne angaaende Tiltrædelsen gøre sig skyldig i den samme Fejl. Der er her skabt en Række nye mellemfolkelige Organer, som vil have rige Udviklingsmuligheder. Selve den Omstændighed, at der etableres et stadigt og intimt Samarbejde mellem Landene, ogsaa i vigtige socialpolitiske og humane Opgavers Tjeneste, kan blive af uvurderlig Betydning for en bedre Forstaaelse og Bevaring af Freden. Endelig er Fastsættelsen af visse Tvangsmidler til Forbundsforpligtelsernes Gennemførelse, selv om man fra de mindre Landes Synspunkt kunde have ønsket, at Reglerne herom i forskellige Henseender havde faaet en anden Karakter, dog i sig selv et umaadeligt Fremskridt. Det har altid været den Hovedanke, man har rettet mod de folkeretlige Reglers Karakter af virkelige bindende Retsforskrifter, at de manglede Tvangsmidler til deres Gennemførelse og bestemte paa Forhaand fastsatte Følger af et Retsbrud samt en Centralmyndighed, der kunde bringe den til Anvendelse. Saadanne Tvangsmidler og Myndigheder er nu skaffet tilveje.

Overfor dem, der særlig hæfter sig ved Forbundets ensidige politiske Karakter, maa det endelig fremhæves, at de mindre Lande ved deres Tilslutning eo ipso vil bidrage til at formindske denne Karakter. De vil have Mulighed for ogsaa indenfor Forbundet at fortsætte deres Bestræbelser for at søge det saaledes udformet, at det tager fornødent Hensyn til disse Landes særlige Forhold.

Overhovedet stemmer det baade med de mindre Landes materielle Interesser og med deres ideelle Opgave efter yderste Evne at arbejde paa den mellemfolkelige Retsordens Udvikling, selv om denne Udvikling skulde kræve visse, ikke ubetydelige Ofre fra deres Side.

Den franske Filosof, Alfred Fouillée, taler om »idées-forces«, d. v. s. Kraftidéer eller stærke Tanker, der i Moral og Ret, i Kunst og Videnskab saa at sige selv materialiserer sig og ved deres egen indre Kraft skaffer sig stadig større Udbredelse og Anerkendelse. Folkenes Forbund er en saadan »idée-force«. Vi har set det blive til Virkelighed; fra at være en Tanke, et Haab, har det antaget en fast ydre Form. Lad være, at denne Form endnu er ufuldkommen. Det vigtigste er dog, at det er traadt ud i Livet. Det vil ved sin egen indre Kraft, ved sin Magt over Sindene, ved den uhyre praktiske Trang, som det imødekommer, selv udvikle sig videre. Vi bør derfor alle styrke de Forhaabninger, med hvilke det imødeses, spænde Forventningerne højt, stille store Krav til det. Derved bidrager vi til, at Folkenes Forbund vil udvikle sig til det, som vi alle ønsker, at det skal blive.

ET SØNDERJYDSK RETSSPØRGSMAAL.

Foredrag af Nationalbankdirektør, Dr. juris Carl Ussing den 19. Marts 1920.

Taleren indledede med at omtale Fredstraktatens Bestemmelser om Dragningen af den nye Grænse mellem Danmark og Tyskland, idet han paapegede, at man ganske havde undladt at løse Konflikten om den rette Forstaaelse af de herhenhørende Bestemmelser ved en sædvanlig juridisk Fortolkning af dem.

Efter at have gennemgaaet og fortolket Bestemmelserne saavel paa Grundlag af den franske Tekst som den danske Oversættelse, gik Taleren over til det Emne, han specielt ønskede at behandle, nemlig Flagspørgsmaalet i den tilkommende danske Del af Sønderjylland.

Vi nærmer os jo nu stærkt det Øjeblik, hvor vi her i Danmark ophører at være en ensartet sammensat, dansk Befolkning. Og faa af den nulevende Befolkning kender af Erfaringer de Tusinder af forskellige Gnidninger, der opstaar mellem samlevende Statsborgere af forskellige Folkestammer, i hvert Fald saa forskellige som danske og tyske.

Og vi kan desværre ikke rose os af at have noget sikkert Instinkt i Behandling af andre Folkestammer. Hverken vor Administration af Hertugdømmerne før 64 eller af Vestindien eller af Island bærer Vidnesbyrd om saadant Instinkt, saa der kan vel være Grund for os til, forinden vi tager fat, at orientere os og stille Spørgsmaal.

Vort Land er lille. Alligevel melder sig hos os alle de samme Opgaver, som rejser sig i de store Lande, sociale, økonomiske, videnskabelige, politiske Opgaver o. s. v., o. s. v. Opgaverne er de samme, men Kræfterne er faa. Nu melder sig ved Genforenin-

gen endnu en Række Opgaver — de raceformidlende — Opgaver af en saa vanskelig Art, at mange andre Lande har knækket Halsen paa dem. Er der da ikke Anledning nok til at spørge hinanden, om vi er forberedte og har vore Synspunkter i Orden?

Men det ejendommelige i vor Stilling har hidtil umuliggjort en offentlig Diskussion. Enhver Meningsytring, som ikke behagede Nabofolket, vilde før Afstemningen blive taget i Agitationens Tjeneste imod os, og enhver Ytring, som behagede Nabofolket, vilde senere blive taget som et Løfte og en Forudsætning for afgivne Stemmer.

Men her i juridisk Forening er vi i Ly for Offentligheden, og vi er samlede med en Del af dem, der skal administrere i de blandede Landsdele, og er det saa egentlig ikke paa høje Tid, at en Meningsudveksling begynder?

Jeg selv agter kun at fremdrage en enkelt og lidet indviklet Sag, nemlig Flagsagen — Spørgsmaalet om de administrative Embedsmænds Holdning overfor tysk Flagning.

Flaget er jo kun et Symbol, en Biting, men Flaget er det Spørgsmaal, som møder os først, netop fordi det er det Ydre; det danner enhver sig sin Mening om, fordi det har han daglig for Øjnene.

Men netop fordi Flagsagen melder sig først, saa vil den rette Maade at tage den Sag paa virke ligesom det første Anslag, der angiver Tonearten for den hele Musik, angiver for Befolkningen den Tone, hvori der skal administreres, og for Embedsmændene den Toneart, hvori Instrumenterne skal stemmes.

Der er, som bekendt, Forskel paa Fl a g og F a n e r. Fanen er det mobile, det aktive Symbol, det, der føres frem og føres omkring.

Flaget er det immobile, det, der »hejses« paa en Stang, og bliver, hvor det er hejst. Jeg taler navnlig her om Flaget paa Landjorden. Søen har jo sine særegne Regler.

F a n e n er Samlingsmærket — oprindelig for Krigsfolk, senere ogsaa for Civilister ved Optog og Processioner o. s. v.

Der er ingen Lovbestemmelser om Faner.

Efter Grundlovens § 86 kan Politiet forbyde Forsamlinger un-

der aaben Himmel, og dertil hører sikkert ogsaa Processioner og Optog. Men der staar ikke noget om Fanerne.

Imidlertid holder Politiet paa, at naar Politiet kan forbyde Friluftsforsamlinger, saa maa Politiets Tilladelse til saadanne Forsamlinger forud indhentes eller Anmeldelse derom dog ske. Og det synes jeg er en fornuftig Fortolkning. Hvorledes skal Politiet forbyde en Forsamling, der er tilvejebragt? Det kan jo kun ske ved brutal Indskriden mod Folk, der ikke forud er advarede. Og hvorledes skal Politiet forud kunne advare, naar man ikke forud har indbragt Spørgsmaalet for Politiet?

Altsaa holder Politiet paa, at Tilladelse til offentlige Forsamlinger forud skal indhentes, eller at Lejlighed dog gives Politiet til forud at forbyde Forsamlingen, og er dette rigtigt, faar Politiet ogsaa forud Lejlighed til at opproberere eller forbyde Fanerne. Thi Fanernes Karakter kan gøres til en Betingelse for Friluftsforsamlingens Tilladelse.

Og hvis denne Fortolkning anerkendes, saa simplificeres Fane-spørgsmaalet i høj Grad, thi saa bliver det et Spørgsmaal for hver enkelt Lejlighed; saa kan Øjeblikkets Krav og Trang tages i Betragtning, og saa behøver vi ikke at beskæftige os synderlig med Sagen her.

Men saavidt jeg ved, er den nævnte Fortolkning ikke udtrykkelig fastslaaet af Domstolene; der er vist ikke Dom for, at man forud skal indhente Politiets Tilladelse til offentlige Optog eller forud anmelde dem, selv om man som Regel gør det for at sikre sig Politiets Beskyttelse og Hjælp. Og de Lærde er uenige. Justitsministeriet mener i 1852, at offentlige Forsamlinger under aaben Himmel forud skal anmeldes, Holch mener Nej, Scheel mener Ja, Matzen mener Nej.

Og der er som Følge deraf heller ikke Dom for, at Politiet forud har Krav paa at censurere Fanerne. Som bekendt har vi for nylig haft en Retssag angaaende en Syndikalistfane, som demonstrerede mod Kronen. Anklagen lød paa Forbrydelse mod Statsforfatningen. Det var et drastisk Skridt at forlange Statsforbrydelsesstraf i Anledning af en Fane, og det lykkedes heller ikke.

Det havde været meget rimeligere, om Politiet kunde have til-

talt Processionen for en Politiforseelse, for at have medført en ikke af Politiet tilladt Fane. Det var en Fane, som næppe noget Politit vilde have tilladt, hvis det i Forvejen var bleven spurgt; men Politiet, tror jeg, vilde nødigt risikere en Dom for, at offentlige Forsamlinger og Optog og som Følge deraf de medbragte Faner slet ikke krævede forudgaaende Polititilladelse eller Anmeldelse; derfor blev det nødt til at benytte den drastiske Tiltale for Statsforbrydelse.

Det er derfor at haabe, at Bestemmelserne i Sønderjylland er tydeligere end hos os, saa der er Mulighed for at handle efter Konduite forud før Optoget, saa Hensyn tages til hele Formaalet med Processionen og Anledning til Optoget og Indskrifterne paa Fanerne o. s. v.

Vanskelighederne opstaar ikke saa meget i Fanespørgsmaalet som i Flagspørgsmaalet. Der kan ikke være Tale om for en Bys Borgere forud at søge om Tilladelse, hvergang en Borger ønsker at flage. Her maa være Regler forud at gaa efter, saa Borgerne ved, hvad de har at rette sig efter, og det er disse Regler, jeg gerne vilde diskutere.

Flagets Funktion har jo i Tidens Løb undergaaet store Forandringer; det har udvidet sin Funktion. Oprindeligt var det en Regeringssag at flage paa Landjorden. Det var ikke noget, der vedkom de Private. Frederik VI lader Borgerne vide i 1834, at de aldeles ikke maa hejse nogetsomhelst Flag, hverken dansk eller fremmed.

Men ligesom Borgerne efterhaanden tilrev sig alle andre Regeringsfunktioner, saaledes erobrede de ogsaa Flaget, og det var sikkert ganske almindeligt at flage privat, da man i 1854 tillod privat Flagning med Dannebrog. Det betydningsfulde ved denne Bestemmelse var neppe det positive, at Dannebrogflagning var tilladt; den Tilladelse havde Borgerne taget sig selv; men det negative, at fremmed Flagning var utilladt; og herved tænktes naturligvis — det var jo i den nationaliserende Periode — paa det tyske Flag.

Men private Vaner lader sig ikke saadan regulere. Trods Forbudet med fremmede Flag vilde man før Krigen kunne se rundt ved Nordsjællands Villaer norske og svenske Flag, paa Born-

holm talrige tyske Flag og overalt, hvor en Fremmed havde bosat sig eller en Hustru af fremmed Nationalitet havde Fødselsdag engelsk, fransk eller amerikansk Flag — og dette ganske ubindret.

Sagen er, at Flagning ikke blot fra at være en Regeringsfunktion har demokratiseret sig til at være en Borgerfunktion, men Flagning er gaaet videre, og Flagning med Dannebrog er ikke længere alene et Udtryk for Borgerens statslige »Tilhørighed«, for mit Undersaatsforhold, den bruges ogsaa for at understrege mine rent private Følelser. Det er derfor ikke mærkeligt, at Flagning med fremmede Flag breder sig — naar man f. Ex. vil hædre en fremmed Gæst, en lykkelig Begivenhed for et fremmed Land, fremmede Familiemedlemmers Festsdage o. s. v., o. s. v., saa flages der med fremmed Flag, afset fra den nu afsluttede Krigstid, hvor Forbudet med fremmed Flag blev slaaet fast i 1915.

Flagning er bleven en kær borgerlig Vane, det pynter Huset, opliver i Landskabet, og nærmest kun ved særlige nationale Dage faar Flagningen sin gamle nationale Betydning igen.

Den samme Bevægelse er foregaaet i Tyskland og det, vi maa stille os for Øje er dette: hvorledes skal vi forholde os overfor dem, for hvem det altid — de allerfleste fra deres Fødsel — har været en kær og skattet Ting at se deres Hus eller Have ved festlige Lejligheder smykket med det tyske Flag, det Flag, som de er født under, det Flag, som deres Følelser har farvet sig efter.

Det har været Tyskernes Regeringsmangel, at de aldrig har stillet sig selv slige Spørgsmaal om andres Følelser, aldrig har forestillet sig andres Følelser, i hvert Fald aldrig har respekteret dem; og ikke afvejet det, der opnaas ved at krænke dem mod det, der opnaas ved at respektere dem.

Her er som sagt kun Tale om et Symbol, ikke om Realiteten. Realiteten — de tysk farvede Følelser — kan ikke ændres ved Poli-Indskriden mod Symbolet.

Og Symbolet er tilmed i Tidens Løb bleven af ubestemmelig Art; er Flagets Hejsning i det enkelte Tilfælde en national Demonstration, eller er det en Festligholdelse af private Følelser? Tysk Flagning kan opfattes mere eller mindre demonstrativt; der

er mange Fornærmelser, der kun er Fornærmelser, mange Udæskninger, der kun er Udæskninger, naar man opfatter dem som Fornærmelser og Udæskninger, naar man vil være fornærmet; og mange Forsøg paa at fornærme mister deres Braad, naar de ikke bemærkes som Fornærmelser.

Hvis jeg var Kongen, og hvis jeg fik Anledning til at tale til Befolkningen i en By, hvor Borgere flagede med tyske Flag, saa vilde jeg ikke opfatte det som en Udæskning, saa vilde jeg sige saaledes:

»Jeg takker og ønsker velkommen alle paa denne Dag. Jeg takker dem, som allerede med saa kort Varsel har sat sig i Stand til at hædre Dagen med det Flag, under hvis Tegn De fremtidig skal leve. Og jeg hilser ogsaa dem, som kun nødig skiller sig fra de Farver, hvorunder de hidtil har levet. For mange af Jer har Løsrivelsen fra det Land, hvor Jeres Hjerter har slaaet Rod, været smertelig, og vi respekterer Jer Sorg, som vi ikke har kunnet fri Jer for uden at gøre større Uret til anden Side. Det er da med fuld Forstaaelse, at jeg ser, at I endnu ikke har kunnet beslutte Jer til at anskaffe det nye Flag, I skal leve under. Men Tak at I dog har villet understrege Dagens Højtidelighed ved at hejse det Flag, som er Jer kærest«.

Det er nemlig en Ting, som en virkelig civiliseret Tankegang ikke kan se bort fra: det er en legitim og menneskelig Sorg for mange Mennesker, og ikke for de ringeste, dette at blive revet løs fra det Land og det Folk, som deres Følelser og deres Tanker ofte ligesaa har slaaet Rod i. Den Befolkning fortjener først og fremmest Overbærenhed og Medfølelse, og der er ingen Grund til at lægge mere ind i Deres ydre Gestus end højt nødvendigt.

Og hvis det er en Befolkning, som ikke selv har udvist Højsindethed, da den havde Anledning dertil, saa er det jo netop en Befolkning, som trænger til at se Højsindethed og lære, hvad Højsind er værd.

Dertil kommer som nævnt, at det, som er tænkt som en Udæskning, som en Protest, mister sin Tillokkelse for den protestrende, naar det ikke gør den tiltænkte udæskende Virkning. Det er en af Forskellene mellem Symboler og Realiteter. Symbolet er

kun et Symbol, naar det af andre opfattes som saadan og mister sin Magt, naar det ikke regarderes af andre.

Naturligvis vil denne Overbærenhed kræve Overvindelse hos de Danske. Det kan virke pinligt og som Skaar i Festglæden at se tyske Flag i dansk Land, og maaske netop i dansk Land, der for nylig har staaet i saa stærk et Modsætningsforhold til tysk Land og tysk Aand. Det kan føles som en stærk Udæskning, som en Protest, ja, som et Raab om Irredentisme og et Krav om Fredstraktatens Revision.

Men det er alt dog *F o r t o l k n i n g e r*; det gælder dog, naar alt kommer til alt, kun det farvede Stykke Tøj. Alt det andet — det der ligger bag — kan man ikke ændre ved at tage Flaget ned, det maa ændres ad andre Veje. Og ønsker man en Omvendelse, saa maa man begynde med Realiteterne. Man kan ikke begynde Væksten med Haartoppen.

Men dertil kommer rent praktiske politimæssige Vanskeligheder mod Symboler. Hvad er det, som bør være ulovligt? Hvad er det at »hejse Flag«, saaledes som de Reskripter, jeg har omtalt, udtrykker sig?

Er det kun Flag paa en Stang, der skulde forbydes? Saa naar man ikke langt, for der er ligesaa indtrængende Symbol i dette, at hænge Flag ud af Vinduer og Allaner som Draperier ned ad Husmuren. Og er Draperier i fri Luft forbudt, saa er der Draperier inden for Butiksruden; og hvis det forbydes, er der Farverne paa Æsker, Legetøjsflag, Konditorisager o. s. v. Nordslesvigerne forstaar Kunsten, de har lært den af de Danske. De forstaar at anbringe Flødeskum og Syttetøj paa Kager paa en saadan Maade, at Demonstrationen var utvivlsom.

Hvor man end vilde drage Grænsen, under hvilken det Tilladelige begyndte, vilde Demonstranterne straks lige under Grænsen fylke sig om de tilladte Demonstrationer og det med forstærket Iver, fordi det ikke blot var en Visen Kulør, en Følelsernes Kulør, men tillige var en direkte Protest mod det gældende Forbud mod selve dette at vise Kulør, en skadefro Hævn mod Forbudspolitikken.

Hvor man end vil drage Forbudsgrænsen, vil denne vise sig ude af Stand til at hindre Demonstration med de tyske Farver;

den vil tværtimod tirre og ægge Demonstrationerne frem. Og Haandhævelsen vil faa Karakter af Politismaalighed og Politiforfølgelse. Og enhver Indskriden vil gaa som en Løbeild rundt i hele det store Naboland og finde en Resonans, der vil være til meget mere Fortrædelighed for os end selve den forbudte Demonstration er.

Selve Demonstrationen, selve det forbudte Symbol, hvorvidt det i Realiteten kan gøre os nogen Skade, er kun en Formodning, og endda en Formodning som synes mig at have Formodningen imod sig.

Men at forbyde Symbolet, det har vi Erfaringen for, er en farlig Ting. Forbud mod et ønsket Flag kan vække Storme. Da Norge vilde have Unionsmærket ud af Flaget, sagde Sverrig Nej, og dette Nej slog den første Revne mellem Landene. Hvis Sverrig straks havde sagt: Som I ønsker, havde Unionsmærket maaske siddet der endnu.

Det danske Krigsskibs Indskriden mod Brugen af det hjemmelavede islandske Flag var ogsaa den ydre Indledning til Kløften mellem Island og Danmark.

Nej'et fjerner nu en Gang Folk fra hinanden, Ja'et nærmer dem til hinanden.

Altsaa min Konklusion er: lad Tyskerne flage ligesaa galt, de vil, med tysk Flag; de har legitimt Krav paa Overbærenhed, det er klogt at vise Højsind og ikke at lægge mere i Sagen, end den i Realiteten er værd, og man kommer i de vanskeligste Situationer ved at begynde en Forbudskampagne. Desuden skal de jo have deres Flag slidt op. —

Dette maa være Reglen ved Flagning. Hvad Fannerne angaar, bør de hver Gang, som sagt, kræve en Approbation, men ved Benyttelsen af sin Approbationsmyndighed bør man vise sig yderst kulant i samme Aand som her udviklet angaaende Flaget.

D i s k u s s i o n .

Ekspeditionssekretær *O. Skjerbæk* var ganske enig med Foredragsholderen. Ogsaa det, at der foruden det tyske Rigsflag findes det særlig slesvig-holstenske Flag foruden specielle Flag for flere

af de mindre tyske Stater, talte til Fordel for den fri Tilladelse til Flagning.

Kontorchef *Lundbye* mente, at Spørgsmaalet var mere kompliceret. Hvilket tysk Flag tænkes der paa? Det sort-hvid-røde Flag er efter Revolutionen ikke mere noget »Flag« i retlig Betydning, og selv om man forbød fremmed Flagning, ramte Forbudet derfor ikke dette »Flag«, som — retligt set — kun er et farvet Stykke Tøj.

I Tyskland kendes intet Forbud mod at flage med fremmed Flag, og ingen danske Love etc. faar Gyldighed dernede, medmindre det positivt bestemmes. Spørgsmaalet bliver derfor: Skal vi positivt udvide Forbudet af 1854 til ogsaa at gælde paa det nye Territorium?

Taleren mente, at man ved Spørgsmaalets Bedømmelse maaske kunde sondre mellem Flagning paa private Festdage, der bør være fri, og Masseflagning paa officielle tyske Festdage, hvilken sidste det kan være betænkelig at tillade.

Et er imidlertid sikkert: der maa gælde de samme Regler i hele Sønderjylland, og Afgørelsen bør derfor lægges, ikke hos de enkelte Embedsmænd dernede, men hos Centraladministrationen.

Foredragsholderen fastholdt, at tysk Flagning paa tyske Nationalfestdage ogsaa maatte tillades; i modsat Fald kom man netop ind paa de uheldige Forfølgelser.

OM FORÆLDELSESLOVEN AF 22. DECEBR. 1908.

Foredrag af Professor Jul. Lassen den 29. Marts 1920.

Det er en Erfaringssætning her i Landet — og i de andre nordiske Lande — at Rækkevidden af en formueretlig Lovs Betydning for Retslivet væsenlig afhænger af, hvorledes dens Grundtanke slaar an mellem Retshaandhævelsens Udøvere. Slaar Grundtanken an mellem dem, hvilket i det hele og store i Længden falder sammen med, at den stemmer med den almindelige Retsopfattelse, vil Loven faa Rækkevidde langt ud over dens Ord og Hensigt. Som Lovformens Funktion paa Formuerettens Omraade er opfattet i nordisk Ret — sparsom Lovgivning med vide Raaderum for Retsanvendelsens Frihed — vil der ordentligvis ikke være nogen Hindring for udvidende Fortolkning af den nye Lov eller for dens analogiske Anvendelse, og denne vil blive rigelig benyttet. Jeg minder, som et oplysende Eksempel, om de sparsomme Lovregler i Fdn. 9. Febr. 1798 og 28. Juli 1841; paa dem er opbygget et helt System af Retsregler angaaende negotiable Papirer, som staar fast i Retsanvendelsen. Paa den anden Side, naar den almindelige Retsopfattelse staar antipathisk overfor en Lovs Tanke, vil Lovens Skæbne blive den, at dens Omraade søges indskrænket; jeg minder om Fdn. 14. Maj 1754 angaaende umyndiges Gjældsforpligtelser.

Dette, den i Gjærning virksomme sympathiske eller antipathiske Holdning overfor formueretlige Love, har utvivlsomt virket overordentlig gavnligt for Retsudviklingen.

Men det er et Spørgsmaal, om denne i Gjærning virksomme sympathiske eller antipathiske Holdning er lige meget paa sin Plads overfor Love af enhver Art. Om der ikke er Omraader, hvor det er af overvejende Betydning, at Borgerne have den skrevne

Lovs Ord at holde sig til, — hvor Retsanvendelsens Hverv bedre røgtes ved en indifferent, neutral Holdning, saa at den mindsker sit sædvanlige Tempo i Supplering og Forbedring af Loven. Mon ikke dette gjælder netop Forældelseslovgivning?

Et Tilbageblik over Retsudviklingen synes ikke at tale herfor. Overfor Lovbestemmelsen i D. L. 5—14—4 om, at Gjældsbreve forældes i 20 Aar, regnede fra Fordringens Stiftelse, stillede Retsanvendelsen sig i høj Grad sympathisk og udvidede Bestemmelsen til at gælde for Fordringsrettigheder i Almindelighed. Og det med god Grund. De reale Grunde, som tale for, at Gjældsbreve forældes i 20 Aar fra Fordringsrettens Stiftelse, tale utvivlsomt, ofte endog a fortiori, for en tilsvarende Forældelse af andre Fordringsrettigheder. I alt Fald en saadan Forældelighed tiltrængtes for Fordringsrettigheder i Almindelighed. Det var utvivlsomt et heldigt Greb, at Praksis udvidede Bestemmelsen i D. L. 5—14—4 til en Regel for Fordringsrettigheder i Almindelighed og ikke nøjedes med processuelle Surrogater, Slappelse af Kravene til Proceserklæringer og Bevis for Ophør i Sager angaaende gamle Fordringer. Ganske vist, det gik her som saa ofte, at Kjærlighed undertiden gør blind. Det blev (1851) antaget af Højesteret, at Pantetret i fast Ejendom ophæves som Følge af den sikrede Fordrings Forældelse efter D. L. 5—14—4, og denne Regel er af forstaaelige Sikkerhedshensyn stedse senere fastholdt af Højesteret. Man oversaa, at man herved var udenfor de reale Grunde for en Regel som D. L. 5—14—4. For Forældelse af Fordringsrettigheder kan forskellige Grunde anføres. Blandt disse hvile D. L. 5—14—4 med den lange Forældelsesfrist, regnet fra Fordringens Stiftelse, aabenbart paa det, at det er misligt at anerkende en Fordringsret som bestaaende paa Grundlag af meget gamle Beviser. Men denne Grund passer aabenbart ikke paa tinglæste Pantebreve. Det viste sig da ogsaa, at man var kommet ind i et Uføre. Mange af os huske endnu, hvilke Bryderier »Valløsagerne« forvoldte Retsanvendelsen. Sag efter Sag bragtes frem af Købere af Fæstegaarde, der havde købt saaledes, at Købesummen blev indestaaende i Ejendommen rentefri og uopsigelig i Fæsters og Enkes Livstid. Der var nu gaaet over 20 Aar, uden at Fordringshaveren havde rørt ved Fordringen, følgelig var denne og — efter Højesterets Afgjø-

relse — ogsaa Panteretten bortfaldet. Til Forligelse med den almindelige Retsfølelse, der ikke kunde vedkende sig Resultatet, antog man bl. a. (1892), at Udstedelse af Panteobligation nærmest efter en vis Gjæld afbryder Forældelsen af denne. Det endte som bekendt med, at Højesteret statuerede, at D. L. 5—14—4, trods dens skarpe Ord, ikke er anvendelig paa alle Gjældsbreve. Men bortset fra den omtalte uheldige Grænseoverskridelse virkede Retsanvendelsens sympathiske Holdning overfor D. L. 5—14—4 utvivlsomt meget heldigt.

Spørgsmaalet bliver nu, om en tilsvarende Holdning er paa sin rette Plads overfor Forældelsesloven af 1908. Denne Lovs Grundtanke, at mange Fordringsrettigheder bør være underkastede en hurtig Forældelse, har sikkert og med god Grund almindelig Sympathi. Bør denne Sympathi afløde en lignende, i Gjerning virksom Holdning, som man indtog overfor D. L. 5—14—4? Bør Domstolene, hvis de finde, at et eller andet Tilfælde, som ikke af Lovens Ord er inddraget under den femaarige Forældelse, burde være medtaget, stille sig frit som ellers med analogisk Anvendelse?

Jeg mener, at dette Spørgsmaal bør besvares med et ubetinget Nej. Stillingen er jo denne: Vi har gennem Aarhundreder haft den Regel, at Fordringshaveren, bortset fra ganske specielle Undtagelsestilfælde, uden Retstab kan forholde sig passiv i 20 Aar. Saa indføres, se Lov 1908, en femaarig Forældelse for mange Tilfælde, men dog kun som Undtagelse fra den gamle almindelige Regel. Den enkelte har da, forekommer det mig, et uafviseligt Krav paa at kunne vide, i hvilke Tilfælde det er, at han nu skal skynde sig. Angaaende denne Viden er han henvist til Lovens Ord og til de Oplysninger om dens Mening, som staa til Raadighed. Og i den Viden, som han saaledes har forskaffet sig, bør han ikke skuffes. Muligvis er Lovens Grænselinie paa et eller andet Punkt ikke rationelt draget. Men hvor meget man end i Principet anerkjender, at mange Fordringer bør være undergivne hurtig Forældelse, viser det sig ved et Blik over Retsforfatningerne, at der hersker megen Uenighed om den rette Grænses Dragelse; noget vilkaarligt i den enkelte Lovs Dragelse af Grænsen vil der vist altid synes at være. Og i hvert Fald: den samfundsmæssige Ulempe ved,

at Tilfælde ikke kommer med, som Loven ikke har ment at kunne medtage, bliver forsvindende overfor Hensynet til den enkelte, som ikke gennem Loven har fundet eller kunnet finde nogen Hjemmel for, at den hurtige Forældelse omfatter hans Fordring, og som har indrettet sig herefter.

Jeg mener altsaa at maatte fastholde, at den ved Lov 1908 hjemlede femaarige Forældelse ikke bør anerkjendes for andre Tilfælde, end hvor den har Hjemmel i Lovens Ord eller dog i Lovens Mening, som den fremgaar af Oplysningerne herom. Den femaarige Forældelse bør ikke anvendes analogisk paa et Tilfælde, blot fordi man finder dens Anvendelse paa dette naturlig, først og fremmest ikke paa Tilfælde, hvor den femaarige Forældelse er udelukket af Lovens Ord. I første Linie kommer det an paa Lovens Ord. Hvor disse ikke er afgørende, maa man gennem de til Raadighed staaende Midler søge Oplysning om Lovens Mening. Med disse Oplysningsmidler forholder det sig nu her noget ejendommeligt. De almindelige Oplysninger om, hvad en Lov har tilsigtet, er Rigsdagsforhandlingerne og Lovforslagets Motiver. Lov 1908 hviler paa et privat Lovforslag, som ikke var ledsaget af Motiver. Men Forslaget var aabenbart en Slags Ekstrakt af et tidligere flere Gange forelagt Regeringsforslag. Under Forhandlingerne i Rigsdagen blev det private Forslag undergivet meget væsentlige Ændringer, og denne Omdannelse skete i stor Udstrækning under Hensyn til det nævnte Regeringsforslag. Dettets Motiver blive saaledes af lignende Betydning for Forstaaelsen af Lov 1908, som ellers et Lovforslags egne Motiver. Og Regeringsforslaget var udarbejdet under Samvirken mellem norske og danske Delegerede. I Norge førte dette Arbejde til Lov 27. Juli 1896, for Island til Lov 20. Oktober 1905. Ogsaa disse to Love og Fremstillinger af dem i Henhold til den gældende Ret, navnlig Hambro's Fremstilling (1897) ville saaledes kunne afgive Oplysninger om Meningen med Bestemmelsen i Lov 1908.

Jeg har hidtil kun talt om Holdningen overfor Lov 1908, forsaavidt angaar Inddragelse af unævnte Tilfælde under den femaarige Forældelse. Holdningen til Gunst for Fordringshaveren overfor Udtalelser i denne Lov, som udelukke femaarig

Forældelse og lade Forholdet forblive under Bestemmelsen i D. L. 5—14—4, har jeg ikke hidtil talt om. Bør Retsanvendelsen ogsaa overfor saadanne Bestemmelser i Lov 1908 forholde sig neutral, mere reserveret end sædvanligt med Lovsupplering og Lovforbedring. Jeg mener ikke at kunne hævde dette. Hensynet til den enkelte Skyldner, som ifølge Lovens Ord mener sig frigjort ved femaarig Forældelse, kan der i alt Fald ikke tillægges saa stærk Betydning som Hensynet til den Fordringshaver, der i Tillid til, at hans Krav ikke rammes af den femaarige Forældelse, har undladt at foretage afbrydende Skridt.

Som en ledende Grundsætning for Retsanvendelsens Stilling overfor Lov 1908 hævder jeg altsaa, at intet Tilfælde bør indtages under den femaarige Forældelse, som ikke ifølge Lovens Ord eller antagelige Mening falder ind under den. Jeg tænker mig, at en Mand henvender sig til en Sagfører om Oplysning. Han krymper sig ved under de foreliggende Forhold at foretage de Skridt, som efter Lov 1908 kræves til Afbrydelse af Forældelse, — Krav til Skyldneren om Anerkendelse eller Søgemaal imod ham, — men han vil paa den anden Side ikke lade sin Fordring forældes. Han siger til Sagføreren: Giv mig nu nøje Oplysning, om min Fordring falder ind under den femaarige Forældelse, undersøg mig Spørgsmaalet nøje, det er ligemeget, hvad det koster. Efter samvittighedsfuld Undersøgelse afgiver Sagføreren den Erklæring, at det forelagte Tilfælde hverken efter Ordene i Lov 1908 eller ifølge hvad der maa antages tilsigtet af den, falder ind under den femaarige Forældelse, og Fordringshaveren undlader i Tillid til denne Besked at foretage afbrydende Skridt. Det vilde, forekommer det mig, være uretfærdigt, om Manden, hvis Sagføreren's Undersøgelse virkelig har været forstandig og omhyggelig, skulde skuffes i sin Tillid til, at Fordringen ikke vil blive henført under Lov 1908.

Med den her hævdede Grundsætning har Retsanvendelsen brudt i to Tilfælde.

1. Landsover- samt Hof- og Stadsretsdom af 29. Oktober 1917 (i U. f. R. 1918, S. 256) statuerer, at det Regreskrav, der tilkommer Kautionsisten for Varegæld og Husleje, naar han har indfriet sin Kautions, er undergivet femaarig Forældelse ifølge Lov 1908

§ 1 Nr. 1 a og b og Nr. 2. Rigtigt er det, at den indfrieende Kautions Krav overfor Skyldneren er undergivet samme Forældelse som det indfrieede Krav, forsaavidt Kravet alene støttes paa Indfrielsen. Men i det almindelige Tilfælde, at Kautionen er overtaget efter Skyldnerens Anmodning — og at det forholdt sig saaledes, gjorde Kautionisten netop gældende — har Regreskravet tillige et andet Grundlag, for hvis femaarige Forældelse der ikke haves nogen Hjemmel i Lov 1908. I Retsafgjørelsen nævnes slet ikke Lov 1908 § 1 Nr. 3, der hjemler femaarig Forældelse af »Fordring ifølge Forløfte, indgaaet for noget i denne Paragraf omhandlet Krav«. Dersom man, som man burde, havde taget sit Udgangspunkt i en Undersøgelse af denne Bestemmelse, kunde man ikke være kommet til det antagne Resultat. Havde det været Mening, at Kautionistens Regreskrav skulde være undergivet femaarig Forældelse, maatte Bestemmelse herom ventes at findes i denne Forbindelse. Med de anførte Ord omfatte ikke Kautionistens Regreskrav. De selvsamme Ord »Fordring ifølge Forløfte« findes i Regeringsforslagets § 3, 4°, og det erkendes i dets Motiver, at de ikke omfatte Kautionistens Regreskrav. Ganske vist finder Regeringsforslaget, der inddrager Kaution i Almindelighed under hurtig Forældelse, uden Hensyn til, om Hovedfordringen er undergivet saadan Forældelse, det naturligt ogsaa at inddrage Kautionistens Regreskrav under denne. Men en tilsvarende Bestemmelse findes netop ikke i Lov 1908. Og selv om Retsanvendelsen overhovedet vil finde det beføjet at anvende Lovens Bestemmelser om femaarig Forældelse analogisk paa unævnte Tilfælde, ses Dommens Resultat ikke at kunne naas. Den afgørende reale Grund for hurtig Forældelse af Krav ifølge Forløfte, nemlig den for Kautionisten ejendommelig Uvished, om Forløftet vil blive gjort gjældende mod ham, passer ikke paa den indfrieende Kautions Regreskrav, og heller ikke findes noget andet Forhold, der ligner Kautionistens Regreskrav, inddraget under Lov 1908 § 1. Tvertimod, den indfrieende Kautions Regreskrav er, naar Kautionen er overtaget ifølge Skyldnerens Anmodning, simpelthen et Krav paa at erholde godtgjort Udgifter, som man har afholdt for en anden ifølge hans Anmodning, og saadant Krav hører, (bortset fra, at Udlægene kun ere Led i det af de i Lov 1908 § 1

nævnte Mellemværender mellem de paagældende), netop ikke til et ifølge Lov 1908 forældeligt. Naar det ubestrideligt maa erkjendes, at det Regreskrav, der tilkommer B., fordi han efter A.s Anmodning om eventuelt at betale en Gældspost for ham, naar den forfalder, har gjort dette, ikke er undergivet femaarig Forældelse, synes det ganske vilkaarligt uden nogen særlig Hjemmel, der, som oplyst, ikke haves, at antage B.s Krav for undergivet denne Forældelse, fordi der forud for Betalingen ligger en Kaution.

2. Efter noget Vaklen i Praksis har Højesteretsdom af 10. Decbr. 1918 (i U. f. R. 1919, S. 125) statueret, at de i Lov 1908 § 1 som Genstand for den femaarige Forældelse opregnede Fordringer ere (eller dog kunne være) undergivne den femaarige Forældelse, uanset at der er udstedt Veksel for dem. Det hedder herom i Dommens Præmisser: »Efter de foreliggende . . . Oplysninger maa det antages, at Indstævnte som Vederlag for ham af Olsen solgte, Appellanten tilhørende Varer har akcepteret (det skete i 1903 og 1905) de i Dommen nævnte 5 nu forlængst forældede Veksler, af hvilke Appellanten er blevet Ejer, og at Indstævnte ved Vekselkravenes Forældelse er blevet beriget med det under Sagen indtalte Beløb. Da imidlertid Appellantens heromhandlede Krav falder ind under § 1 Nr. 1 a i Lov Nr. 274 af 22. December 1908, og da der ikke ved de fornævnte Veksler er tilvejebragt et saadant særligt Retsgrundlag, som efter Slutningsbestemmelsen i nævnte Paragraf udelukker den 5-aarige Forældelse, var det indtalte Krav forældet, dengang nærværende Sag i 1916 blev anlagt.«

Som det vil ses, hviler denne Afgørelse paa en Forudsætning om, at Kvaliteten af Berigelseskravet efter Veksellovens § 93 bestemmes ved det underliggende Forhold, og at Berigelseskravet altsaa ikke er en almindelig Gjældsfordring, som kun er undergivet Forældelse efter D. L. 5—14—4. Allerede Rigtigheden af denne Forudsætning maa betvivles. Den stemmer ikke med Ordene i V. L. § 93, som lyde paa, at Berigelseskravet gjælder som en »almindelig Gjældsfordring«. Disse Ord maa af dobbelt Grund understreges. Dels fordi Veksellovkommissionens Motiver udvise, at de ere brugte i Modsætning til »det underliggende Forhold«, om hvilket det udtales, at det efter Omstæn-

dighederne muligvis ogsaa kan tillades Ejeren af den forældede Veksel at vende tilbage til det. Dels afviger den reale Grund for Vekselforældelsen. Naar Vekselen uanset dens Egenskab af Gjælds-brev er undergivet hurtig Forældelse, skyldes dette Hensynet til Regressen. Men ifølge denne Grund bør Vekselforældelsen, i Overensstemmelse med Veksellovens nævnte Ord, være uden materiel Virkning overfor den dækningspligtige Veksel-skyldner, hvad den jo ikke vilde være, hvis Vekselejerens efter Forældelsen skulde nøjes med det underliggende Forhold. Berigelseskravet efter V. L. § 93 er altsaa en almindelig Gjældsfor-dring, der kun er undergivet Forældelse efter D. L. 5—14—4.

Men, hvad man end mener herom, maa det hævdes, at Højesteretsdommen er i Strid med Ordene i Slutningsbestemmelsen i L. 1908 § 1, som erklærer den femaarige Forældelse for udelukket, naar der »for Fordringen er udstedt Gjælds-brev«. Efter almindelig Sprogbrug er Vekselen et Gjælds-brev, og at L. 1908 netop følger denne almindelige Sprogbrug, oplyses af Regeringsfor-slagets Motiver. Selv om man fastholdt den bestridte Forstaaelse af V. L. § 93, vilde man ikke kunne naa til det af Højesteret antagne Resultat, thi det underliggende Forhold hører efter Vekselsens Ud-stedelse ikke til dem, som ere undergivne femaarig Forældelse.

Det ses da ikke rettere, end at Højesteretsdommen anvender den femaarige Forældelse paa et Forhold, som ved Lovens Ord og Mening er unddraget fra denne. Man kan saa spørge, om Dommens Resultat dog ikke er en Forbedring af Loven. Ogsaa dette maa bestrides. Resultatet strider mod de naturlige Prin-ciper for Lovgivning om hurtig Forældelse. Om og hvorvidt det underliggende Forhold hører til de ifølge Lov 1908 forældelige eller ikke, vil det ofte være vanskeligt at skaffe Klarhed over, ofte vil Forholdet være et blandet. Efter de almindelige Regler om Bevis-byrdens Fordeling, naar Forældelse paaberaabes, vil Ejeren af den forældede Veksel have Bevisbyrden for, at det underliggende Forhold var et saadant, som ikke omfattes af den femaarige For-ældelse efter Lov 1908. Og alene den Kjendsgerning, at Veksel er udstedt for en Fordring, vil efter Omstændighederne være egnet til at svække Fordringshaverens Omhu for Bevaring eller Sik-ring af Beviset for det underliggende Forholds Beskaffenhed.

Retsafgjørelsen vil sikkert, ligesom den Højesteretsdom af 1851, som jeg tidligere har omtalt, vise sig at forvolde adskillige Bryderier. Muligvis skulle Ordene »de fornævnte Veksler« antyde, at man dog efter Omstændighederne vil antage, at Vekseludstedelse udelukker femaarig Forældelse, og at saaledes visse mulig betænkelige Resultater ville blive undgaaede.

Resten af Foredraget, en detailleret Gennemgang af Bestemmelserne i Lov 1908, ønskede Foredragsholderen ikke refereret, da en Fremstilling af disse vil foreligge i den 3. Udgave af hans Haandbog: »Obligationsrettens almindelige Del«, som i den nærmeste Tid vil udkomme.
